

VÄRMLANDS ANOR

Nr 1 mars 2023

Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening

Årgång 40

Ett av de äldsta klassfotona som vi sett från en värmländsk skola. Året är 1864 och ännu har inte Karlstad brunnit. Sjätte klassens nedre avdelning vid Karlstads högre elementarläroverk höstterminen 1864. Alla namn är kända! Se mer på sidan 4. Bilden tillhandahållen av Cecilia Cavallin, Staffanstorp. Foto: F. Renard, Karlstad.

VärmlandsAnor

VärmlandsAnor är Värmlands Släktforskarförenings medlemsblad. Författarna ansvarar för riktigheten i artiklar. Citera gärna VärmlandsAnor, men glöm inte att ange källa. Eftertryck av texter endast med författarens tillåtelse. Redaktionen förbehåller sig rätt att redigera insända bidrag.

ISSN 1400-1047 Upplaga 1700 ex, 4 ggr/år

Ansvarig utgivare och redaktör

Carl-Johan Ivarsson, Finnögatan 4 B, 614 33 Söderköping
Tel 070-2253245, redaktor@varmlandsrotter.se

Layout

Kerstin Osterman, KEOZ, Skattkärr

Tryck

City Tryck i Karlstad AB

Föreningsfakta

Föreningen bildades 1983 och har till ändamål att stödja och stimulera intresset för släkt- och hembygdsforskning i Värmland och förena dem som delar detta intresse.

Föreningens adress

c/o Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 070-713 49 56

E-post: ordforande@varmlandsrotter.se

Organisationsnummer 873201-6879

PlusGiro 46 96 60-5

Norskt postgiro 7877 08 16652

Medlemsfrågor

Medlemsavgiften är 170 kr för ordinarie medlem och 60 kr för familjemedlem. Medlemmar i Norge: 220 norska kronor. För nytt medlemskap gå till start.varmlandsrotter.se/bli-medlem eller kontakta Elisabeth Björkman medlem@varmlandsrotter.se

Hemsida och e-mail

www.varmlandsrotter.se

e-mail vsf@varmlandsrotter.se

Föreningens styrelse

Ordförande Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 070-713 49 56

Vice ordförande Britt-Marie Johansson, Bokliden 41, 667 33 Forshaga Tel. 070-530 63 30

Sekreterare Gunnar Jonsson, Sveavägen 6 C, 661 41 Säffle. Tel. 0533-105 59

Kassör Elisabeth Björkman, Önnerud 161, 655 91 Karlstad. Tel 073-640 76 03

Ledamöter

Eva Lejrin, Styrmansgatan 5 B, 652 28 Karlstad.
Tel. 070-685 99 60

Sonja Skagerud Östlund, Cederroths väg 1, 663 33 Skoghall. Tel. 054-51 73 34

Thomas Andersson, Gärdesgatan 17, 667 31 Forshaga
tel. 070-237 83 54

Berith Hemmingberg, Smedsgatan 9 A, 684 30 Munkfors Tel. 076-914 01 97

Monika Becker, Svenshult 310, 663 91 Hammarö,
tel 070-294 34 36

Lisbeth Wärme Acksjön 615, 665 98 Molkom, tel.
070-686 90 76

INNEHÅLL

- 3 Folkskollärare Nils Husbergs minnen från Alsters bruks folkskola 1919 och 1920
- 4 Min farmor och hennes mamma, *Mats Nilson*
- 6 Ordförande har ordet
- 6 Föreningens böcker och tidningar
- 8 Verksamhetsberättelse 2022
- 9 Värmländsk släktforskar dag 6 maj i Forshaga
- 11 Skräna eller verklighet – Om uppkomsten av namnet Spaak/Spak i Värmland, *Anders Möller*
- 13 Vem var Sophia Bothilda Ekelund?, *Historiegruppen Östervallskog*
- 16 På släktforskningsläger i Salt Lake City, *Carl-Johan Ivarsson*
- 18 Lina från Rämman som blev farmor till Björn Skifs, *Christina Weigel*
- 19 Norskrifter av Karlskoga härads domböcker, *Göran Ekberg*
- 20 Ur andra medlemsblad
- 20-21 Antavla nr 254
- 22 Föreningens årsmöte
- 22-23 Antavla nr 255
- 24 Vårens program 2023

Redaktörens ruta

Jag testade att låta ChatGPT skriva den här rutan. Så här blev det. Det är alltså inte jag som skrivit.

Släktforskning har blivit alltmer populärt under de senaste åren och det är inte svårt att förstå varför. Att upptäcka historien om sin egen familj och dess ursprung kan vara både fascinerande och berikande, och för dem som är intresserade av Värmlands historia finns det gott om spännande upptäckter att göra.

För många värmlänningar kan släktforskning vara en möjlighet att lära sig mer om sina förfäder som kanske levde och arbetade i de många små byarna eller i de större städerna som Karlstad eller Arvika. Genom att forska i gamla kyrkböcker och folkräkningar kan man hitta information om var ens förfäder föddes, gifte sig och dog, och kanske även om deras yrken och sociala status.

Men det finns också många utmaningar när det gäller släktforskning, särskilt när det gäller äldre dokumentation som kan vara svår att tolka och förstå. Det är också viktigt att komma ihåg att släktforskning inte alltid leder till spännande upptäckter och inte heller behöver bekräfta de förväntningar man har om sin familjs historia.

Tack för det ChatGPT. Det blev ju ganska bra. Men nästa gång skriver jag själv tror jag.

Manusstopp för 2023:2 är 5 maj 2023

Folkskollärare Nils Husbergs minnen från Alsters bruks folkskola 1919 och 1920

Vid läsårets slut 1919 hölls sedvanlig årsexamen, till vilken infanns sig skolrådets ordförande, domprost Gustaf Jakobsson, som hade anställt mig, och skolrådsledamoten S Bongberg. Dessutom ett flertal föräldrar, mest mammor förstås, som inte var hindrade av sitt arbete.

Men vilken examen! Den blev värre än jag väntat. Kritik, kritik, kritik. Och naturligtvis hade barnen, åtminstone i tredje och fjärde ingen katekes att tala om. Domprosten förhörde mest själv och tyckte att allt var dåligt, men han var hygglig nog att skylla det på spanska sjukan. Jag var nästan hela tiden, utom strax i början, kall som en isbit – och slö! När kritiken väl börjat, lät jag allt gå hur sjutton det ville.

Min andra examen i Alster gick bra (t.o.m.) katekesen och domprosten var from som ett lamm, gav barnen några extra frågor ibland visserligen, men avbröt mig aldrig i egentlig mening. Efter förhöret som omfattade katekes, innanläsning, språklära, rättskrivning (några meningar på krittavlan), naturlära, geografi och historia, höll gubben tal, varvid han förklarade sig mycket nöjd med examen och barnens prestationer, och gav mig en hel del lovord, inte bara som lärare utan också som människa, således alldeles personligen.

Renskrivet och förmedlat av Britt Strandberg

Minnen från terminsavslutning och julfest, december 1934

Näst sista läsdagen, tisdagen den 18 december 1934, då vi hade lov efter frukostrasten, klädde vi tillsammans med småskolebarnen en julgran, som Harry Hansson (Svens pappa), hade tagit åt oss på Glofsön och som Sven burit hit och satt fot på.

När de andra barnen gick hem stannade Karin Jansson och Anna-Greta Kristoffersson enligt överenskommelse kvar för att inventera skolmaterielagret. Först bjöd jag på kaffe hos mig uppe i köket.

Medan töserna hjälpte mig med inventeringen, hade skolan besök en stund av överlärare Gustav Stark och tillsyningsman Helge Johansson.

Avslutningen på onsdagen hade formen av en julfest, gemensam för folkskolan och småskolan och förlöpte enligt följande program;

1. Psalmsång, Olga Carlsson ledde med orgelackompanjemang.
2. Granen tändes, den stod i tamburen
3. Läsning av juldikter på värmländska av elever (Oscar Stjärne)
4. Dans kring julgranen
5. Sagoläsning, Solveig Runström, Per Mårtensson, klass 4.
6. Kaffedrickning, Olga hade dukat julbord i småskolesalen.
7. Sagoläsning, Anna Sand, klass 2
8. Sång av barn i småskolan, bl. a solosång av Anna Sand
9. Dans kring granen
10. Gotter, som bestods av skolkassan, serverades av Karin Jansson i klass 6 och Ulla Rohdiner i klass 2 som var utklädda.
11. Psalmsång
12. I skilda avdelningar utdelning av stipendier, mjölkpropagandapris, betygsböcker.

Min farmor och hennes mamma

av Mats Nilson

Den här historien började när min faster gick bort 2004. Jag hade släktforskat på min farfars släkt i ett par år och utrett den ganska väl. En sommardag något år efter min fasters bortgång hade jag och min fru besökt Rackstadsmuseet i Arvika, jag har släktband med bröderna Eriksson i Taserud, men nog om detta i den här släktberättelsen.

På hemvägen stannade vi till hos en av mina kusiner i Kristinehamn, vi satt och pratade en stund och så säger hon ”Du som släktforskar kanske är intresserad av de här papprena som vi hittade när vi gick igenom vår mors tillhörigheter?”.

Väl hemma började jag titta i papprena och då avslöjades något som jag inte haft en aning om, min far hade aldrig nämnt någonting om detta. Vad för hemligheter dölde sig då i dessa dokument? Jo, min farmors mor Maria Otilia Johansson född 5 april 1877 i Almar, Grava socken, hade fött min farmor Helga Linnéa utom äktenskapet 1 april 1899 i Kristinehamn.

Redan 9 maj 1899 lämnar hon Helga och åker till Göteborg och den 12 maj 1899 reser hon ut från Göteborg med SS New England, rederi: Dominion Line med biljett till Providence, Rhode Island, via Liverpool. Fartyget från Liverpool till Boston avgår den 18/5-1899.

Detta tror jag är Maria Otilia. Min mor har sagt att Helga en gång pekade på detta foto och sa att det är min mor.

Maria anländer till Boston, Massachusetts 27/5-1899. Enligt immigranregistret skall hon vidare till Providence, Rhode Island.

Vad Maria arbetade med från det hon kom till Providence fram till 1909 har jag inte lyckats ta reda på men 18 december 1909 gifter hon sig med John Peter Bernhard Peterson född 16 september 1878 på Stora Geroide, Gothem, Gotland. Det är först i 1920 års folkräkning som jag hittar Maria Otilia i USA. Maria och John B Peterson får två barn Gladys O född 1912 och Eleanor V född 1914. Tack vare dokumenten som jag fick av min kusin var det lätt att hitta familjen i amerikanska folkräkningen.

Där fanns ett brev skrivit av John B till sin svägerska och svåger att Maria O har avlidit 30/10-1925. Vem brevet är adresserat till av Marias syskon går tyvärr inte att ta reda på då kuvertet saknas.

Eden Park R.H.

November 5 – 1925.

Älskade Svägerska och Svåger!

Jag har härmed den sorliga nyheten att omtala att Otilia är död. Hon afled fredagen 30 Ocktober klockan half 9 på förmiddagen efter en 6 månaders sjukdom.

Jag vill omtala att sorgen är så stor här hemma så jag kan inte beskriva den. Hon lemnade mig ock två små flickor. Gladys hon är 14 år ock Elna hon är 12 år.

Hon tänkte allt om sitt hem, vi köpte ett litet hem för 6 år sedan ock vi arbetade hårt tillsammans till att få det betalt, jag kan aldrig få någon annan som kan eller kommer att fylla hennes plats här på jorden. Det är en ting jag vill säga eder att hon gick lyckligt ock stilla öfer gränsen in i den eviga hvilan hon läste inte mycket men hon gjorde ingen människe något ont. Jag kan inte skriva något mera denna gång jag skall skriva mera nästa gång jag skrifver.

Jag ock mina barn helser eder alla samman.

En skolklass i Karlstad 1864

Klassfotot är från 1864 – kanske det äldsta bevarade från Värmland! På baksidan av fotot finns samtliga 25 namn – men är det i en lång lista. Är det från främsta eller bakersta raden?

Här är namnen

Gustaf Albert Humbla

Sten Joh. Em. Drakenberg

Fridolf Gustaf Leonard Wikland

Claës Mauritz Linroth

Gustaf August Wijkander

Emil Alexander Carlberg

Gottfried Olsén

Gustaf Moll

Per Weiner

Johan Pettersson

Johan August Poignant

Adolf Wilhelm Björlin

Anders Elis Hedrén

August Nilsson

Viktor Huss

Per Anders Hjalmar Selldén

Torsten Hild. Svartengren

Johan August Hedén

Johan Alfred Carlberg

Carl Fr. J. E. Hardin

August Palmgren

Erik Fridolf Sandberg

Ludvig Teodor Hammargren

Ernst Reinhard Franke

Gustaf Löf

Vem är vem? En del blev präster, och andra fick betydelsefulla uppdrag på andra områden. Men de är då i regel fotograferade i vuxen ålder. Emil Alexander Carlberg från Kila, senare kapellpredikant i Norra Finnskoga, är nummer 6 i uppräknningen. Innebär det att han är nr 6 från vänster i främsta raden? Är det en nyckel? Kanske någon läsare kan ge besked.

*Var snäll ock skrif till mig tillbaka.
Adressen är
John B. Peterson
88 Chestnut ave
Eden Park RI
USA*

Vidare fanns det korrespondens från 1926 till 1930 mellan svenska och amerikanska jurister angående Helgas arv från sin mor. Utgången av det hela blev att John B satt i orubbat bo och att Helga skulle ärva först när John B avlider. Om hon fick något arv efter sin mor har jag ingen aning om. John B gifte sig 1938 och avlider 1955. När John B avlider bodde min mor hos Helga och hennes man, sina svärföräldrar, och hon hörde aldrig talas om något arv, än mindre om att Helgas mor hade emigrerat till USA.

Varför tog Maria Otilia det drastiska steget att emigrera till USA och lämna sin dotter i Sverige? Maria arbetade som piga på Höje i Alsters socken. Kan det vara så att någon bättre bemedlad i socknen är far till Helga och för att ta sig ur detta dilemma så betalade han sig ur knipan för att slippa vidare besvär? Vad jag kan förstå så var inte familjens ekonomi sådan att de hade råd att bekosta en amerikabiljett. Det är bara spekulationer från min sida, för övrigt har jag försökt hitta Helgas far men inte lyckats.

Under mina efterforskningar efter Helgas far så kollade jag John Bernhards släkt, med hjälp av släktforskaren Anna-Lena Hultman hittade jag hans mönstringskort i USA och fick fram födelse-data och födelseort och genom detta spårade jag en släkting till honom, Paul Sandborg född på Gotland men boende i Stockholm. Det visade sig att han också var släktforskare och i flera år försökt hitta John Bernhard i USA men inte lyckats.

Gemensamt började vi söka efter eventuell släkt i USA och jag mailade några lutheranska kyrkor i Providence RI. Vi hade turen att komma i kontakt med en sekreterare vid Bethany Lutheran Church som kände till familjen och jag

fick adressen till Eleanors son genom henne. Men där tar det tyvärr slut. Av någon anledning är de inte intresserade av någon kontakt med svenska släkting och jag har skrivit brev men inte fått något svar.

Hur gick det då för Helga?

Första månaden efter att Maria Otilia fött Helga bodde de hos Johan Alfred Gustavsson född 17 september 1862 i Ölserud och Augusta Johansson född 28 januari 1868 i Ed. Augusta är en syster till Maria Otilia. De bodde på Östra Stakegatan tomt 162 i Kristinehamn.

När Maria Otilia reser till Amerika den 9 maj 1899 hamnar Helga hos Lars Johan Andersson född 12 mars 1830 i Filipstad och hans hustru Anna Stina Frykström f. 21 juli 1829 i Kristinehamn, dessa bor på Södra Rosendal.

Mellan 26 april 1902 till 24 mars 1903 bor Helga hos änkefru Stina Kajsa Jonsson född 10 juni 1828 i Ölme boende på något som eventuellt heter Ellidal i Kristinehamn.

Därefter hamnar hon hos Emil Nilsson född 1 maj 1864 och hans hustru Augusta Sundberg född 23 februari 1863, de bor på Emilslund i Kristinehamn.

14 december 1919 gifte hon sig med stationsinspektören David Nilsson (min farfar) född 23 februari 1890 i Brunskog, de får två barn. Hon avlider 28 maj 1962 i Söderhamn. Helga var alltså min farmor och vad jag kommer ihåg var hon alltid väldigt förtegen om sitt ursprung.

Vad som förbryllar mig är att i bouppteckningen efter Helga Linnea står det att hon är född Peterson. Kan det möjligen vara så att John B adopterade Helga eller var det något som hon konstruerade själv? Enligt Paul Sandborg så finns det inga som helst bevis för att John B var utänförlig mot Gotland innan han emi-

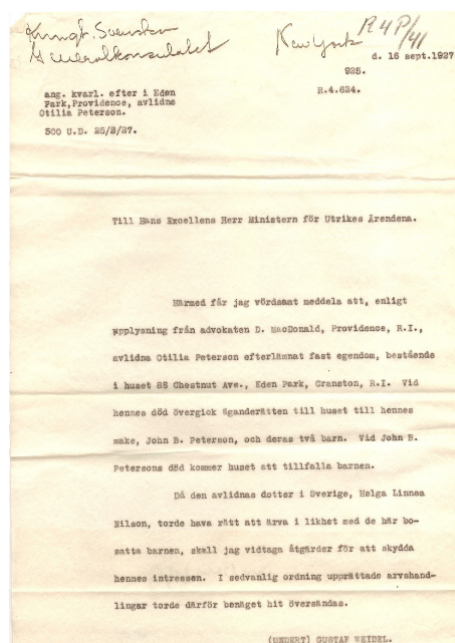
Helga och David med min faster

Helga med min far och faster

grerade till USA och Helga reste aldrig själv till USA vad vi vet.

Om någon läsare har några uppslag för att hitta Helgas far, som troligen bör ha anknytning till Alster så är jag tacksam, även var man kan hitta eventuella dokument om adoption, det bör ju vara registrerat någonstans. Senast jag hörde fanns en av Helgas halvsysstrar ännu vid liv i Rhode Island, men därifrån finns ju tyvärr inga svar att få.

Brev angående Helgas arv

Ordföranden har ordet

Transkriberingsprojektet

I förra numret berättade vi om transkriberingsprojektet ”I demokratiens namn – kvinnorna som krävde rösträtt”. Nu har man meddelat att alla listor från samtliga län i landet finns publicerade. Gå in på Riksarkivet - Digitala forskarsalen och läs mer om du vill göra en insats i projektet.

Släktforskningens dag

Den 21 januari arrangerade vi Släktforskningens dag på Arkivcentrum i Karlstad. Det blev ett lyckat arrangemang med många besökare och vi fick flera nya medlemmar i föreningen, mycket glädjande! Efter uppehållet för pandemiåren vet man inte säkert om besökarna återvänder för det är lätt att vänja sig av med en tidigare inarbetad vana. SVT Värmland gjorde även ett kort reportage från Arkivcentrum och jag har fått många uppskattande kommentarer om att vi syns i rutan. Annars är

oftast media av olika slag lite svårflörtade då vi bjuder in dem till våra evenemang.

En spansk sjökaptens i släkten

Ibland stöter man på noteringar i husförhörslängder mm som helt omkullkastar det som generation efter generation berättat och fört vidare. I min egen släkt finns en berättelse om hur en av mina anmodrar född på 1850-talet skulle vara dotter till ”en spansk sjökaptens vars skepp förläste på Atlanten”. Förlisningen skall ha skett innan dottern föddes. Då jag kontrollerade kyrkböckerna för tiden för hennes födelse så finner jag att fadern inte alls uppges vara en spansk sjökaptens! Modern och fadern är gifta MEN fadern avlider före dotterns födelse. Hur det kom sig att uppgifterna skiljer sig åt får man väl aldrig veta säkert, men min spekulation är att man berättade den här historien för dottern då

hon frågat efter sin pappa, då den rättmätiga fadern kanske haft ett något ”okristligt leverne”. Jag låter de fakta som finns bli anorna i mitt släkträd och den spanske sjökaptens förbli en skröna. Inget i mina DNA-träffar tyder på några spanska anor.

Släktforskardagarna i Östersund

Släktforskardagarna arrangeras i år i Östersund 26-27 augusti, och föreningen kommer att representeras som vi brukar. Tyvärr blir det ingen medlemsresa dit på grund av avstånd och restid, men förhoppningsvis träffar vi på några värmlänningar i förskingringen de här dagarna.

Ha det bra!

*Värmland den 13 februari 2023
Lars-Göran Jansson, ordförande*

Föreningens böcker och tidningar

Vi vill gärna uppmärksamma er om föreningens bokhylla, som finns i forskarsalen på Arkivcentrum. Där har funnits böcker som tillhör föreningen under ett antal år. Nu har vi fått en ny bokhylla och sorterat bland de böcker som vi tror kan intressera släktforskare. Här kan man läsa när man besöker Arkivet eller också låna med sig en bok hem. Det finns instruktioner hur man ska göra detta. Vi vill förstås också uppmana alla, som lånar med sig en bok att inte glömma att lämna tillbaka den!

Bredvid bokhyllan finns också ett tidningsställ, där vi samlar alla de ”utbytestidningar”, som vi får från andra föreningar. Dessa får man passa på att läsa när man är på plats på Arkivcentrum.

På vår hemsida finns lista på såväl vilka böcker som tidningar, som finns i bokhylla och tidningsställ.

Eva Lejrin

Verksamhetsberättelse 2022

Verksamhetsåret

Föreningens trettionionde verksamhetsår omfattar tiden 2022-01-01 till 2022-12-31.

Medlemmar

Antal medlemmar 2021-12-31	1433
Nya medlemmar 2022	112
Utträden, avlidna, ej betalt avgift	-114
Antal medlemmar 2022-12-31	1431
(Varav familjemedlemmar)	111

Medlemsavgiften

För 2022 var medlemsavgiften 170 kr för ordinarie medlem samt 60 kr för familjemedlem.

Hedersmedlemmar

Anders Höglund, Kristinehamn
Jens-Åke Nilsson, Karlstad
Hans Olsson, Forshaga
Lars Gunnar Sander, Forshaga.

Styrelse

Ordförande: Lars-Göran Jansson, Karlstad.

Vice ordförande, ansvarig yttre evenemang: Britt-Marie Johansson, Forshaga

Kassör, moderator sociala medier: Elisabeth Björkman, Grava

Sekreterare, redaktör VärmlandsRötter: Gunnar Jonsson, Säffle

Ansvarig inre evenemang: Sonja Skagerud Östlund, Skoghall
Ansvarig sockenombud och lokalgrupper: Berith Hemmingberg, Munkfors

Ledamot: Eva Lejrin, Karlstad

Ledamot: Lars Wahlmark, Kristinehamn - del av året

Ledamot: Monica Becker, Hammarö

Ledamot: Tomas Andersson, Forshaga

Övriga funktionärer

Revisorer: Lennart Sennmark, Karlstad, Annica Nyhlén, Arvika

Revisorsersättare: Roland Hammar, Deje

Valberedning: Peter Borg, Molkom (sk), Lennart Andersson, Forshaga, Ragnar Johansson, Forshaga

Redaktör VärmlandsAnor: Carl-Johan Ivarsson, Söderköping

Årsmötet den 19 februari 2022

På grund av rådande omständigheter skedde årsmötet digitalt via Zoom. Avgående styrelseledamöter var Berith Hemmingberg, Lars Wahlmark, Monika Becker och Tomas Andersson. Omval av samtliga. Till ordförande för föreningen omvaldes Lars-Göran Jansson. Omval av revisor Lennart Sennmark samt Annica Nylén, omval av revisorsersättare Roland Hammar. Omval av redaktör för VärmlandsAnor Carl-Johan Ivarsson, omval av redaktör för VärmlandsRötter Gunnar Jonsson, omval av moderator för sociala medier Elisabeth Björkman. Till valberedning omvaldes Peter Borg (sk), Ragnar Johansson och Lennart Andersson. Vid styrelsemötet samma dag konstituerade sig styrelsen enligt ovan.

Styrelsens arbete

I början på det här året släppte pandemin till viss del greppet om oss och det var endast årets första styrelsemöte som var ett rent Zoom-möte. Därefter kunde styrelsemöten och arbetsmöten genomföras som hybridmöten, med deltagare på plats i Folkuniversitetets fina lokaler på Drottninggatan eller hemifrån via Zoom. Styrelsearbetet gynnas av att så många som möjligt deltar fysiskt, men möjligheten att delta på distans ökar tillgängligheten.

• Vi har hållit 7 protokollförda ordinarie styrelsemöten samt 1 protokollfört extrainsatt styrelsemöte. I år hölls det utlokaliserade styrelsemötet i maj på Hammarös trevliga hembygdsgård, med efterföljande besök i Hammarö kyrka. Efter årsmötet i februari hölls ett konstituerande styrelsemöte.

• Två arbetsmöten har hållits.

• Vid årets planeringsmöte som hölls i november lade vi planen inför 2023.

• Riksstämman 2022 i Sveriges Släktforskarförbund hölls i samband med Släktforskar dagarna i Skövde och föreningens representanter på stämman var Monika Becker, Eva Lejrin och Lars-Göran Jansson.

• Vad styrelsen har på agendan förmedlas i "Saxat från styrelsen", förtjänstfullt nedtecknad av Eva Lejrin. Distribuerad via mejl till våra medlemmar.

DNA-cirklar

Under året har vi haft en DNA-cirkel i gång med fyra deltagare, som har träffats regelbundet alternativt på Folkuniversitetet och Arkivcentrum.

Monika Becker, Lars Wahlmark, Lars-Göran Jansson och Britt-Marie Johansson med bokbord i Bjurtjärn 2 juli. Foto: Eva Lejrin

Släktforskarlag på Vålbergs bibliotek 22 oktober. Foto: Lars-Göran Jansson

Programverksamheten

Programverksamheten påverkades även under 2022, till en början, av Covid 19-pandemin.

Inre evenemang

Det innebar att Släktforskningsdag i januari fick ställas in och ett par föreläsningar fick ske digitalt via zoom.

- Bouppteckningar med Britt-Marie Johansson
- Filmer från Mangskog med Carl Håkansson.

Från och med april fick vi åter träffas på Arkivcentrum och det tog vi vara på och startade med ett Släktforskar-Café om att Släktforska i Amerika med Stefan Svensson.

Hösten inleddes med en föreläsning om Bjurtjärn och Vassgårda på 1800-talet med Hans Olsson.

och därefter följde

- Mitt Nordvärmland – Lite om släktforskning och lokalhistoria med Torleif Styffe
- Skogsfinnar i Skandinavien & Lite om Finnsam med Maud Wedin
- Släktforskar-Café med DNA-coachen Linda Kvist.

och avslutades med en hybridföreläsning (på plats och via zoom) om Herresäten, gårdar och torp – Så bodde våra förfäder på 1700-talet, 1800-talet och in på 1900-talet med Britt-Marie Johansson.

Yttre evenemang

Även 2022 påverkades våra evenemang av pandemin och därmed fick Släktforskningsdag helt ställas in. Tillsammans med Biblioteken i Värmland planerades flera evenemang runt om på de olika biblioteken i Värmland men även där fick de flesta ställas in med undantag av Kil och Munkfors. Från sommaren förbättrades situationen och under årets andra halva deltog föreningen vid ett flertal olika aktiviteter. Värmlands Släktforskarförening deltog vid arrangemang där vi erbjöd rådgivning, information och försäljning av böcker och publikationer. Besök gjordes vid Filipstadsmässan i Filipstad, Bjurtjärnsdagarna i Bjurtjärn, Klarhälja i Norra Råda, Kulturveckan i Sunne och Borgviks Museum i Borgvik.

Vid årets släktforskarlag i Skövde deltog föreningen med bokbord och även där erbjöds rådgivning och information. Flera av föreningens medlemmar arbetade vid mässan och flera medlemmar deltog i den medlemsresa som anordnades till Skövde.

Under hösten fortsatte den så kallade Bygdegårdsturnén där vi erbjuder presentation av hur man kommer igång med släktforskning, demonstration av släktforskning via ArkivDigital och även introduktion av DNA-forskning. De platser som besökts är Lungsund, Östra Ämtervik och Vålberg. Med samma innehåll besöktes också Klarälvdalens Folkhögskola i Sunne efter en inbjudan från skolan.

Efter inbjudan har en representant för föreningen gjort föreläsningar:

Grums Lokalgrupp
Bouppteckningar

Forshaga PRO Tyda
handskrifter Kristinehamns Lokalgrupp
Dom-Boksforskning.

Arkivens Dag firades med aktiviteter i Karlstad, Kristinehamn och Arvika. Föreningen deltog även vid Kulturarvs-

dagen i Norra Råda, Höstmingel på Biblioteket i Vålberg och Julmarknaden vid Forshaga Hembygdsgränd.

Sammanfattningsvis är dessa yttre evenemang viktiga tillfällen för föreningens marknadsföring och kontakt med medlemmar och allmänheten med många intressanta samtal. Ett flertal nya medlemmar har också kommit till föreningen vid dessa tillfällen.

Kyrkoboksregistrering VKBR - Kyrkoboksregistreringen har under året fortsatt. Vid Släktforskarlagarna i Växjö 2018 släpptes version 4 med totalt 1.417.852 poster med födda, vigda och döda i 91 socknar. Arbetet fortsätter inför en version 5 och har hittills utökats med ca 160.000 poster.

Medlemstidningen VärmlandsAnor har under året utkommit med fyra nummer. Kerstin Osterman har svarat för tidningens layout. Carl-Johan Ivarsson har varit redaktör och ansvarig utgivare. Gunnar Jonsson ansvarar för anvatvlorna. Medlemstidningens roll är mycket viktig för att ge medlemmarna valuta för medlemsavgiften och fungera som en av flera informationskanaler. Årets nummer haft ett brett innehåll inom både lokalhistoria, släkthistoria och personhistoria. Pandemiperioden har gjort att tillströmningen av artiklar till tidningen varit god. Några större förändringar av tidningens innehåll eller inriktning har inte genomförts.

VärmlandsRötter - Den nya hemsidan, skapad i WordPress har

Värmländsk släktforskar- dag 6 maj i Forshaga

40 år

Reservera lördagen den 6 maj kl. 11-16 för vår värmländska släktforskar dag som kommer att hållas på Forshaga hembygdsgård.

Släktforskar dagen är en del i firandet av föreningens 40-årsjubileum.

Vi har bjudit in utställare, erbjuder forskarhjälp och håller föreläsningar. Aktivitet för de yngre planeras.

Dessutom servering av kaffe och våfflor, samt något gott från grillen.

Mer information kommer genom medlemsutskick, VärmlandsRötter och Facebook.

nu funnits i fem år. Allt är överfört till den nya plattformen utom de omfattande Värmlandssidorna. Dessa har nu börjat att konverteras, men det är ett omfattande arbete som kommer att ta sin tid. Flera dokument har gjorts tillgängliga för medlemmar på medlemsssidorna.

Facebook – Föreningens Facebooksida startade 2015 med Elisabeth Björkman som administratör. Under året har gruppen vuxit med över 300 medlemmar och var vid årsskiftet uppe i 2 167 medlemmar. Tips och frågor strömmar in och man hittar nya släktsamband. Föreningens evenemang marknadsförs i gruppen och medlemmarna får en påminnelse när programdatumet närmar sig. Genom

Facebookgruppen väcks även intresse att bli medlem i föreningen.

Övrig medlemservice

- Via mejl till föreningen får vi då och då frågor om släktforskning och vi försöker alltid att hjälpa till om möjligt. Ibland hänvisar vi den frågande till vår Facebookgrupp för där är möjligheten och viljan att hjälpa till mycket stor. Facebookgruppen är mycket aktiv och en bra plattform för informationsutbyte. Våra sockenombud hjälper också till med att svara på diverse frågor.

- Genom olika mailutskick håller vi medlemmarna informerade om föreläsningar mm.

- Med många av släktforskarföreningarna har vi ett utbyte av medlemstidningar och dessa kan läsas i forskarsalen på Arkivcentrum.

ning på utveckling av den värmländska släktforskningen. Resultat- och balansräkning bifogas verksamhetsberättelsen. Föreslås att årets underskott 37 794,13 överföres i ny räkning.

Slutord

Året började i pandemins tecken där vi tvingades ställa in Släktforskningens dag på Arkivcentrum och även vårens planerade föreläsningar där fick ställas in. Senare togs mötesbegränsningarna bort och vi kunde delta i arrangemang ute i länet igen. Släktforskar dagarna kunde äntligen genomföras på plats i Skövde. Under hösten har vi även besökt ett antal hembygds/bygdegårdsföreningar i länet och föreläsningarna på Arkivcentrum har återupptagits. Arkivens dag genomfördes planenligt på Arkivcentrum, men tyvärr var antalet besökare relativt lågt. Våra samarbeten med Folkuniversitetet och Arkivcentrum har fortsatt och är värdefulla för alla parter.

Trenden med vikande medlemsantal verkar ha vänt och inströmningen av nya medlemmar har varit god under oktober och november. De olika TV-programmen om släktforskning och DNA-forskning hjälper säkert till för att få upp intresset, och vår uppgift är ju att locka de intresserade till att även bli medlemmar i vår förening

Berith Hemmingberg med besökare på Klarhälla i Norra Råda 15 juli. Foto: Carl-Johan Ivarsson

Ekonomi

Ett verksamhetsår med underskott på verksamheten. Medlemsantalet minskar något. Föreningen har en god ekonomi som möjliggör fortsatt sats-

genom att erbjuda vår populära medlemstidning VärmlandsAnor, vår faktsäckade hemsida VärmlandsRötter, inspelade föreläsningar, medlemsresor och medlemsrabatter mm.

Våra lokalgrupper har även i år haft vissa begränsningar i möjligheten att genomföra alla sina planerade arrangemang, men under hösten har aktiviteten ökat. Vid lokalgruppsmötet i oktober deltog de flesta lokalgrupperna, och delade med sig av sina erfarenheter. Lokalgrupperna är värdefulla för föreningen och dess medlemmar.

2023 fyller vår förening 40 år, vilket kommer att uppmärksammas, och nu håller vi tummarna för att alla planerade aktiviteter skall kunna genomföras utan restriktioner.

Ett stort tack till Er alla som genom ideellt arbete bidrar till att göra Värmlands Släktforskarförenings verksamhet möjlig att genomföra och utveckla!

Karlstad i februari 2023

Lars-Göran Jansson
Gunnar Jonsson
Elisabeth Björkman
Tomas Andersson
Monica Becker
Berith Hemmingberg
Britt-Marie Johansson
Eva Lejrin
Sonja Skagerud Östlund

Resultaträkning 2022

Intäkter	2022	2021	Budget 2023
Medlemsavgifter	224 633	241 078	240 000
Försäljning publ, böcker o CD	16 957	10 184	18 000
Försäljning kommission	79 889	8 363	30 000
Kommunala bidrag	1 000		1 000
Folkuniversitetet	7 200		10 000
Övrigt	4 416		3 000
Medlemsresor	6 400		10 000
Summa Intäkter	340 495	259 625	312 000

Kostnader

Föreningen gemensamt	124 077	72 473	100 000
Jubileumsskrift			50 000
VärmlandsAnor	125 836	137 330	160 000
VärmlandsRötter	1 125	2 168	3 000
Publikationer o CD	6 022	2 204	4 000
Försäljning kommission	70 508	9 377	25 000
Evenemang Inre	12 263	0	20 000
Riksstämman SFD	16 687	1 500	30 000
Evenemang Yttre	1 249	650	3 000
Lokala grupper inkl lokalgruppsmöten	6 824	663	21 000
Släktforskningens dag	0	0	1 500
Arkivens dag	1 140	0	1 000
Övrigt, medlemsresor mm	19 136	0	20 000
Summa kostnader	384 867	226 365	438 500
Resultat före bokslutsposter	-44 372	33 260	-126 500

Resultat före avskrivningar

Avskrivningar

Resultat efter avskrivningar

Finansiella intäkter	6 578	6 578
Valutakursvinst		3 689
Finansiella kostnader		

Årets resultat -37 794 43 527

Balansräkning 2022-12-31

Tillgångar

Plusgiro	118 768	78 370
Bank	1 094 859	1 067 582
Varulager	21 620	32 284
Kundfordringar	7 200	0
Förutbetalda bidrag	19	19
Summa tillgångar	1 242 466	1 178 255

Skulder och eget kapital

Diverse skulder	680	12 188
Förutbetalda medlemsavgifter	84 870	78 080
Förutbetalda intäkter o inbet.	3 500	3 000
Eget kapital, ingående balans	497 762	989 161
Balanserat kapital	649 919	
Föregående års resultat	43 529	52 297
Summa skulder och eget kapital	1 280 260	1 134 726
Årets resultat	-37 794	43 529

Skröna eller verklighet – Om uppkomsten av namnet Spaak/Spak i Värmland

av Anders Möller

Inte minst i Värmland finns många ättlingar till kronolaxfiskaren på Forsholmen i Dejeforsen Erik Olofsson [Spak] och hans söner. Däribland jag själv som är ättling till brukspatronen och borgmästaren i Karlstad Olof Eriksson [Spak]. Genom åren har många artiklar skrivits om släkten och i några av dessa har tidigare uppgivna släktkopplingar ifrågasatts eller bevisats vara felaktiga.

Under min pågående djupstudie som startade första halvan av 2021 och som i skrivande stund fortfarande pågår har det hittills uppgats flera brister, fel och rena falskarier med början i äldre handskrivna genealogier. Felaktigheter som sedan kopierats framåt i tiden och ibland förvärrats fram till våra dagar. Vad mina tidskrävande djupstudier visar får dock vänta att komma ut i ljuset tills dess jag lyckats tragglat mig igenom samtliga släktgrenar fram till 1600-talets slut.

Handskrivna genealogier

En sak som sannolikt inte tidigare skrivits speciellt mycket om, är tillkomsten av namnet Spak/Spak. Här får man en aning av att de flesta av oss släktforskare förlitar sig på några samtida handskrivna genealogier från senare delen av 1700-talet eller tryckta alster från 1800- och 1900-talen.

I Fredrik Fryxells (1724-1805) odaterade handskrift (troligen från ca 1770-1780) ”Wärmelands Släkte-Bok” går att läsa ordagrant:

Erik Olofsson Spak.

Var Krono Lax Fiskare vid Dejeforsen i Ulleruds socken och ägte i samma ström en Skatte Mjölqvarn. Han hade en Broder vid Militairen som var ganska yr och widlyftig så att han allmänneligen kallades Raswill, men blef ändteligen Späkt och ganska beskedelig, då Hertig Carl /: sedan Konung Carl IX :/ sade till honom: Ny ska du icke mera heta Raswill utan Spak. Och då denne dödde ogift, upptogo och behöllo Brodern och Brodersönerne namnet

Spak. Efter berättelse skall Erik Olofsson haft Sexton Söner eller Barn, som utspridde sig i Riket.

Den samtida genealogen Abraham Hülphers (1734-1798) från Västerås har i sin handskrivna genealogi vol IV från 1760-1770 namngett Erik Olsson Spak i en enkel släkttabell i ett par generationer utan att nämna något om namnet Spaks uppkomst. I sin senare vol VI från 1785 har Hülphers utökat släkttabellerna så att de nästan är helt överensstämmande med Fryxells handskrifter. Dessutom har Hülphers lagt till berättelsen om Rasvill, Spak och hertig Carl.

I den också samtida riddarhusgenealogen Nils Wilhelm Marcks von Würtembergs (1743-1817) genealogiska handskrift, Döda vol 3 (upprättad omkring 1800), dyker historien om Rasvill, Spak och hertig Carl/kung Carl IX åter upp under släkten Gyllenspak. Historien är mycket snarlik Fryxells text om än med några mindre språkliga ändringar.

Arkivarien i Vadstena Victor Örnberg (1839-1908) har i sina handskrivna genealogier endast antytt namnet Spaks ursprung då Eriks laxfiskares bror beskrivs:

Johan (el. Peter) Olofsson kallad först Rasvill, sedan Spak.

Innan jag går vidare kan det vara på sin plats med några klagöranden.

1. Det saknades stavningsregler på 1600-talet och namnet anges ömsom som Spak, Spaak, Spack, Spach och Spaach och varierar i olika källor och olika år men är till och med blandade en i samma notis ibland.

2. Laxfiskaren Erik Olofsson boende i Västra Deje var varken rådmann eller borgmästare i Karlstad utan laxfiskare i Dejeforsen och nämndeman i Kils häradsrätt. Att en laxfiskare eller hans syskon, i ett strikt hierarkiskt samhälle som Sverige på tidigt 1600-tal, hade nära kontakter med en hertig och kung kan te sig rätt märkligt.

3. Av Eriks angivna 16 söner eller barn går det bara att med säkerhet att verifiera 8 söner i källorna. Hülphers har i sina släkttabeller numrerat sönerna 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 vilket man kan tolka att nummer 3 och 4 borde vara döttrar. Dessvärre brukar inte kvinnor vara namngivna speciellt ofta i äldre tider. Huruvida det skulle finnas fler barn än 10 går inte att bevisa med genomgångna källor.

Andra äldre källor

Låt oss gå vidare till det som går att hitta om namnet Spak/Spak i andra källor än de nämnda handskrifterna. I äldre landskaphandlingar, domböcker, jordeböcker, mantalslängder, militära rullor, kyrkoräkenskaper, skolmatriklar, Värmlands nation m fl uppträder en annan bild om namnets uppkomst som inte överensstämmer med Fryxell, Hülphers och Marcks von Würtemberg.

Källstudierna har visat att varken Erik laxfiskare eller något av hans kända barn har kallats för Spak/Spak utan är benämnda med patronymikon. Undantag är Eriks tre söner som valde prästyrket. Sonen Andreas skrivs under studietiden i Uppsala som Wermelandus men i yrkesverksam ålder kallade han sig för Uranius. Hans barn valde att kalla sig Gravander. Även Eriks söner Petrus och Johannes (Jöns) kallades Uranius under yrkesverksam ålder.

Det är alltså bara i brukspatronen och borgmästaren i Karlstad Olof Erikssons släktgren som namnet Spak/Spak förekommer men Olof Eriksson kallades själv aldrig för Spaak. Inte heller hans son kaplanen Brynte Olofsson som under studietiden kallas Wermlandus men under yrkesverksam tid endast skrevs med latiniserat patronymikon Olai.

Första gången namnet Spak/Spak nämns är år 1653 i Karlstad rådhusrätt. Det är Hans Olofsson [som inte får förväxlas med borgmästaren i Köping med samma namn] som i rådhusrätten kallas Hans Olofsson Spaak samtidigt

som hans troligen yngre broder och blivande brukspatronen Börje fortfarande kallas Olofsson. Före detta år har det inte gått att finna någon enda Spak/Spaak i Värmland.

År 1654 kallas blivande kyrkoherden i Millesvik för studenten Nicolaus Olai Spaak i Kils häradsrätt medan brodern Börje ännu namnges med patronymikon. Nästa av bröderna Olofsson som kallas Spaak är blivande brukspatronen vid Kvarntorp Anders Olofsson som skrivs med Spaak i Karlstad rådhusrätt 1657. Blivande vågmästaren i Karlstad Erik Olofsson noteras första gången med namnet Spaak i Karlstad rådhusrätt 1660 och året efter i samma dombok benämns blivande adelsmannen och amirallöjtnanten Anders Eriksson Gyllenspak för löjtnanten Anders Spaak. Åter nästföljande år 1662 kallas även de bägge bröderna Börge och Sven Olofsson för Spak i Karlstad häradsrätts dombok. Åren 1663 kan kaptenen Kristoffer Olofsson och 1664 brodern fältskären och senare rådmannen i Vimmerby Carl Olofsson också ansluta till de som kallas Spaak enligt Kils häradsrätt.

Ett undantag finns i den västmanländska grenen som utgår från Olof Erikssons sannolikt äldste broder Hans Eriksson [av Fryxell och Hülphers felaktigt kallad Johan]. I denna gren används namnet Spaak första gången 1665 då blivande borgmästaren i Köping Hans Olofsson Spak [Hans Erikssons sonson] får en son som i Irsta dopbok kallas för Olof Spak medan Hans Olofsson själv namnges med patronymikon ända till 1679 då han i Irsta mantalslängder skrivs Spak. Hans Olofssons fader befallningsmannen Västerås Olof Hansson benämns Spaak från 1674 och framåt.

I Karlstad rådhusrätt 1676 omnämns för första gången en kvinna med namnet Spaak. Det är Kerstin Olofsdotter Spaak, som var dotter till brukspatronen Olof Eriksson och gift med borgmästaren i Karlstad Johan Börjesson (Carlberg).

Spekulationer och slutsatser

Utan att ha lyckats påvisa annat än att namnet Spak/Spaak aldrig upp-

träder tidigare än andra halvan av 1600-talet borde man kanske bli misstänksam över berättelsen om Rasvill och Spaak och hertig Carl den blivande kungen Carl IX. Troligen är det en påhittad skröna, som sett dagens ljus under senare delen av 1700-talet. Av vem låter jag vara osagt då jag inte kan styrka mitt påstående, även om jag har mina misstankar.

Förebilden till skrönan kanske kan ha varit berättelsen om underofficeren Johan Gustaf Spaak. I skriften "Överste Johan Segersten Stenflychts minnen från Det stora nordiska kriget" i svensk översättning från franska originalet går det på sid 68 att läsa:

Den sjunde september 1711 hade danskarna kommit i närheten av Pütte medan ryssarna fanns nära Andershof för att innesluta oss och börja belägra staden Stralsund. Jag stötte på sachsiska husarer nära Andershof där deras kaptän, Monsieur Glukoffski, blev tillfångatagen och någon av dem blev dödad. Dessa mindre framgångar uppmuntrade mina dragoner i deras tjänst till den grad att fiendens livgarde och deras vaktposter runt staden ständigt blev oroade. Bland annat ansattes de både natt och dag av en av mina underofficerare vid namn Spaak som drev bort de fientliga vaktposterna. En gång sprang han snabbt rätt in det danska lägret och tog med sig kitteln med deras kokande korngrynvålning.

Men då alla mynt har två sidor kan ytterligare en vinkling vara på sin plats. Slår man upp SPAK i Svenska Akademiens Ordbok framträder annan bild av vad som kan ha influerat valet av släktnamnet. Spak kan ha betydelsen om ett djur som varit bångstyrt eller gensträvt. Så kan en gädda vid varmt väder vara "spak". Spak skulle också kunna användas om "lugnvatten" – som i ordspråket "största fisken går i spakaste vattnet".

Om man inte drar sig för allt för långsökta paralleller kan man här spekulera i om ädelfisken lax i Deje-forsen ansågs vara spak eller om vattnet ovan eller nedan forsen var spakvatten och gav upphov till va-

let av släktnamn. Klarälvens lopp förbi Västra Deje där Erik laxfiskare och senare hans laxfiskande söner Nils och Torbjörn var bosatta är spakvatten enligt SAOB:s definitioner.

Det verkar som att namnet Spak/Spaak nästan samtidigt dyker upp på flera håll i Sverige under senare delen av 1600-talet, men även i Finland och på Åland. Det ser ut att först och främst vara ett officersnamn men blir runt skiftet till 1700-talet även ett vanligt namn på gemena soldater under Stora Nordiska Kriget.

Med en vågad gissning skulle man kunna gissa att det var Erik laxfiskares sonson, officeren och blivande adelsmannen Anders Eriksson Gyllenspak, som var den förste av värmlänningarna som antog Spak som officersnamn. Sedan kan kusinerna en efter en lagt sig till med namnet. Som sagt - detta är bara ännu en vild och ostyrkt gissning och inget är bevisat.

Originalkällor

Landskapshandlingar Värmland 1582-1620
Landskapshandlingar Västmanland 1607-1630
Jordeböcker Värmland spridda år 1640-1710
Jordeböcker Västmanland spridda år 1635-1655
Mantalslängder Värmland 1642-1730
Mantalslängder Västmanland 1643-1701
Mantalslängder Kopparberg 1662
Mantalslängder Älvsborg 1670-1675
Karlstad häradsrätt 1602-1680
Kils häradsrätt 1602-1680
Karlstad rådhusrätt 1622-1680
Gillberg häradsrätt 1657-1679
Jösse häradsrätt 1678-1692
Västra häradsrätt 1651-1654
Armén rullor 1620-1690, spridda regementen och årtal
Biografica, Mikrofilmade dossierer, Krigsarkivet
Stora Kil Räkenskap för kyrkan LI:1 (1621-1675)
Irsta Kyrkoräkenskaper LIa:1 (1629-1650)
Irsta Kyrkoräkenskaper LIa:3 (1672-1744)
Irsta AI:1 (1656-1673)
Västerås Domkyrkoförsamling C:1 (1622-1669)

Köping stadsförsamling F:1
(1688-1708)
Kolbäck C:1 (1688-1788)
Kolbäck F:1 (1688-1770)

Handskrivna genealogier och tryckta andrahandskällor

Abraham Hülphers genealogiska samlingar vol IV, 1760-1770

Abraham Hülphers genealogiska samlingar vol VI, 1783

Wärmelands Slägte-Bok, Fredrik Fryxell, odaterad

Beskrifning öfver Värmland, Erik Fernow, 1773

Nils Wilhelm Marcks von Würtembergers genealogier, Döda vol 3, omkring 1800

Westersås Stifts Herdaminne, Johan Fredrik Muncktell, 1843

Carlstad stifts herdaminne, Johan Hammarin, 1845

Svenska adelns ättartavlor, Gabriel Anrep, 1858-1864

Örnbergsska samlingen, 16 Släkter på S, Riksarkivet, SE/VALA/02109/16/16, bildid:

V0000035_00516 och 0517

Svensk släktkalender, Örnberg, 1885- (slakten Nicolaus Spak vol III 1887 och Elias Spaak vol IV 1888)

Beskrifning öfver Värmland, Erik Fernow, ny upplaga av H O Norstedt, 1898

Anteckningar och minnen ur slakten Spaks historia, Henrik Fredrik Spak, 1900

Ny svensk släktbok, K Lejonhufvud, 1901-1906

Personhistorisk Tidskrift, 1906, Köpings stads tjänstemän Värmlands Nation i Lund

1682-1907, Carl Sjöström, 1908

Linköpings stifts herdaminne, J A Westergren och J A Setterdal, 1919

Kultur- och personhistoriska anteckningar, Oscar Fredrik Storkirk, 1915-1920

Kungliga Dalregementets historia, Anton Pihlström 1902

Värmlands regementes (Närkes och Värmlands regementes) historia, Carl Otto Nordensvan, 1904

Dalregementets Personhistoria I, 1542-1699, utgiven 1984

Värmlands Nation i Uppsala 1595-1677, Erik Gren, 2000

Överste Johan Segersten Stenflychts minnen från Det stora nordiska kriget, Anders Brogren, 2012

Svenska Akademiens Ordbok – SAOB, nätupplaga läst i juli 2022

Vem var Sophia Bothilda Ekelund?

av Historiegruppen Östervallskog

Inledning

Vårt intresse för Sophia Bothilda Ekelund började med när hon dök upp i kyrkoböckerna i Östervallskog under 1850-talet. Hon var då gift med Erik Persson som efter hennes död, tillsammans med deras enda överlevande dotter och ett 10-tal andra personer från Östervallskog, emigrerade till Nya Zeeland.

Vem var Sophia Bothilda Ekelund, född i Piteå Lappmark, och hur kom det sig att hon bosatte sig i Östervallskog?

Vi har försökt följa *Dopnotisen från Förlösa*

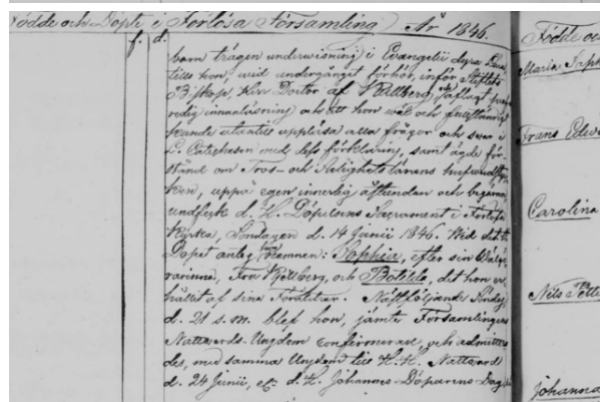
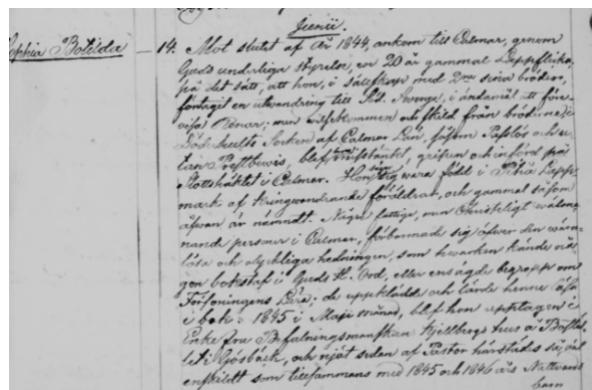
hennes historia och har funnit att hon var en kvinna som rest land och rike runt. Vilka hennes föräldrar var och någon exakt födelseplats har vi inte kunnat hitta – än. Kanske kan vi någon gång få reda på hennes första 20 år i livet.

Vi har med hjälp av kyrkoböcker, sökningar i Arkiv Digital, Riksarkivet svar, Digitalarkivet Norge och Anbytarforum rötter fått fram en bild av Sophia Bothilda. Hon uppträder under olika namn. Amanda Bothilia, Sophia Bothilia och Sophia Bothilda. Bothilda stavas ibland med h och ibland utan och efternamnet stavas ibland som Ekelund och ibland som Eklund.

Kalmar fängelse och Förlösa socken i Kalmar län

Kalmar fängelse

Den första anteckning om Bothilda Ekelund finner vi i Kalmar fängelses fångrulla år 1844. Hon vistades i fängelset mellan den 10 september och skrevs ut till Piteå den 28.

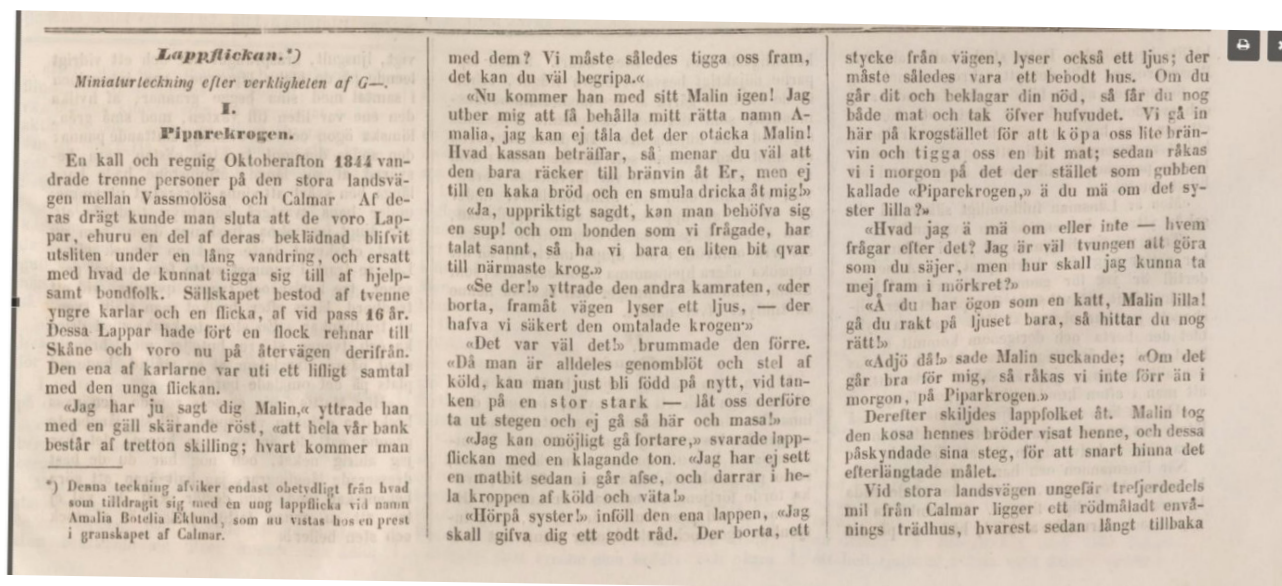
Hon beskrevs som 21 år gammal född i Finland och att hon var blåögd och hade ljus hår. Hon var anklagad för stöld, men frikändes.

Förlösa socken

År 1846 finns en dopnotis i Förlösa församlings dopbok. Här beskrivs hur en 20-årig lappficka kom till Kalmar efter att hon, i Döderhults socken, förlorat kontakten med sina två bröder. Syskonen hade vistats i södra Sverige för att förevisa renar. Hon var passlös och saknade prästattest. Hon sa sig vara född i Piteå lappmark och att föräldrarna var kringvandrande och att hon var 20 år.

Några kristna och välmenande personer tog hand om denne "värnlösa och olyckliga hedning." Hon kände inte till en enda bokstav i Guds ord, inte heller försökningsläran. De gav henne kläder och lärde henne läsa.

I maj 1845 flyttade hon till Änkan Befalningsmiskan Kjellbergs

Artikeln från Norrlandsposten 1846

hus på Bostället i Gösbäck. Hon fick av pastorn på orten undervisning, enskilt och tillsammans med 1845 och 1846 års nattvardsbarn, i evangeliets dyra lära. Hon förhördes av stiftets biskop, herr doktor Kullberg och kunde då läsa innantill samt kunde alla frågor och svar utantill i Katekesen samt förklaringsarna. Hon ägde förstånd om tros- och sedlighetsläran.

Hon döptes på egen begäran den 14 juni 1846 och fick då namnet Sophia efter sin hjälparinna fru Kjellberg och Botilda det namn hennes föräldrar givit henne. Nästföljande söndag den 21 juni blev hon konfirmerad tillsammans med församlingens nattvardsungdomar.

I Lista över nattvardsgäster 1844-1853 finns en anteckning. P.g. Sofia Botilda den 13/9 1846. Hon var då piga hos Fru Kjellberg på Commendantbostället.

Från tidningsartiklar i Calmarposten, Gångaren, Linköpingsbladet, Allvar och Skämt samt Norrlandsposten

Under 1846 var det flera tidningar som skrev om Amalia Botilia Ekelund som en miniaturteckning som endast obetydligt avviker från verkligheten. Titeln var Lappflickan

Här beskrivs vad som hände henne när hon vistades i Kalmar. Det be-

med dem? Vi måste således tigga oss fram, det kan du väl begripa.»

«Nu kommer han med sitt Malin igen! Jag uthär mig att få behålla mitt rätta namn Amalia, jag kan ej tåla det der otäcka Malin! Hvad kassan beträffar, så menar du väl att den bara räcker till brännvin åt Er, men ej till en kaka bröd och en smula dricka åt mig!»

«Ja, uppriktigt sagt, kan man behöfva sig en sup! och om bonden som vi frågade, har talat sannt, så ha vi bara en liten bit kvar till närmaste krog.»

«Se der!» yttrade den andra kamraten, «der borta, framåt vägen lyser ett ljus, — der hafva vi säkert den omtalade krogen.»

«Det var väl det!» brummade den förre. «Då man är alldeles genombiot och stel af köld, kan man just bli född på nytt, vid tanken på en stor stark — låt oss därför ta ut stegen och ej gå så här och mas!»

«Jag kan omöjligt gå fortare,» svarade lappflickan med en klagande ton. «Jag har ej sett en matbit sedan i går afse, och darrar i hela kroppen af köld och väta!»

«Hörpå syster!» inföll den ena lappen, «Jag skall gifva dig ett godt råd. Der borta, ett

stycke från vägen, lyser också ett ljus; der måste således vara ett behödt hus. Om du går dit och beklagar din nöd, så får du nog både mat och tak öfver hufvudet. Vi gå in här på krogstället för att köpa oss lite brännvin och tigga oss en bit mat; sedan råkas vi i morgon på det der stället som gubben kallade «Piparekrogen,» ä du mä om det syster lilla?»

«Hvad jag ä mä om eller inte — hvem frågar efter det? Jag är väl tvungen att göra som du säger, men hur skall jag kunna ta mej fram i mörkret?»

«Ä du har ögon som en katt, Malin lilla! gå du rakt på ljuset bara, så hittar du nog rätt!»

«Adjö då!» sade Malin suckande; «Om det går bra för mig, så råkas vi inte förr än i morgon, på Piparkrogen.»

Derefter skildes lappfolket åt. Malin tog den kosa hennes bröder visat henne, och dessa påskyndade sina steg, för att snart hinna det efterlängtda målet.

Vid stora landsvägen ungefär trefjerdedels mil från Calmar ligger ett rödmåladt enväningsträdhus, hvarest sedan långt tillbaka

Eidsberg, Østfold, Norge

I Eidsbergs prestekontors kirkeböcker kan vi finna följande

Den 29 oktober 1849 föddes Josephine på Sververud i Herland Eidsberg. Hon döptes den 6 jan 1850. Hennes far var Erik Persson och mor Sophia Botilda Ekelund.

Drängen Erik Persson 33 7/12 år från Östervallskog gifte sig den 6 jan 1850 med pigan Sophia Botilda Ekelund 25 3/12 år Sververud. Född i Piteå Lappmark. Som far uppgavs ”avdøde Sömand Ekelund”.

”Ingen af disse har tilforn været gift. - Den sin Fødsel, Confirmation, Vaccination og Ledighed for Ægteskab har han foreviist Attest af 2/4 49 fra Comminister Dalén. Og hun har ligeledes i saa Henseende foreviist Attest af 15/9 47 fra Pastor loci Pehr Runbäck.” Runbäck pastor i Förlösa

1850 flyttade flickebarnet Josephine Eriksdotter tillsammans med sina föräldrar Erik Persson och hans hustru från Sververud till Stommen i Östervallskog

Östervallskog socken i Värmland

I Husförhörslängder för Stommen, Östervallskog står Inhysing Erik Persson och Sofia Botilda Ekel-

Kalv socken i Västergötland

Nästa gång vi finner Sophia Bothila är i Kalfs Prestige 6:e Roten. Hon står i listan på tjänstehjon, troligen hos kyrkoherden C Rahmn (f. 1785 -d. 1853). Där står hon som Sofia Bothilda Ekelund född 24 och att hon kom från Förlösa 1847. Det går inte hitta henne i varken inflyttning- eller utflyttningsslängderna.

und, tillsammans med dottern Josefina, som inflyttad från Eidsberg Norge 1851. Erik har då brutit mot 7:de budet och straffats för brottet. Erik och Sofia Botilda fick ytterligare fyra barn tillsammans. Tre av barnen dog bara några år gamla.

Edvard född 5/12 1851, död 15/9 1854. Dog 3 år gammal

Marit född 17/12 1855. I dödboken står att en Marit Ersdotter Stommen dör den 24/11 1855, 1 vecka gammal. Det bör vara fel skrivet för 24/12.

Maria född 22/10 1856 i Töcksmark. Dog 30/12 1865, 9 år gammal.

Christina född 30/6 1859.

Sofia Botilda dog 4/3 1861 i Stommen. Erik flyttade 1862 tillsammans med sina tre barn Josephine, Maria och Christina från Stommen till Navarsviken.

Dottern Josephine flyttade 4/3 1867 som 17½ åring tillbaka till Eidsberg i Norge och då till Melon Torper. Hon dog 28/6 1867 på gården Torper søndre i Eidsberg.

Christina är det enda av Sofia Botildas barn som överlever. Hon fanns i Navarsviken enligt husförhörslängd 1861-1870. Sista anteckningen är 1867. Det är oklart var hon bodde sedan.

Erik bodde kvar och står som lösdrivare i Navarsviken fram till 1872. Enligt utflyttningslängden flyttade han 27/5 1872 till Australien. Samma datum flyttade även änkan Ingeborg Persdotter från Strömmer. Hon hade barnen Gustaf född ½ 1855 och Petrus född 3/5 1856 från ett tidigare äktenskap samt oäkta barnen Edvard född 22/7 1866, Augusta född 27/8 1869 och Alfred född 9/3 1872.

Enligt boken *Svenskarna i Nya Zeeland* av Sten Aminoff åkte de alla till Nya Zeeland.

Christina och ytterligare ett antal personer från Östervallskog åkte till Nya Zeeland enligt Sten Aminoff. Christina står då som dotter till Erik Persson och Sofia Botilda Ekelund och som ogift kvinna till Johannes Svensson. I utflyttnings-

längd Östervallskog 1872 saknas Christina och Alfred.

Erik Persson och Ingeborg Persdotter gifte sig senare. Än idag finns ättlingar till Ingeborg Persdotter och till Eriks dotter Christina, bosatta på Nya Zeeland och i Australien.

Historien om personer som åkte till Nya Zeeland och Australien från Östervallskog finns sedan tidigare dokumenterade av andra, bland annat i *VärmlandsAnor* 2012:2. Där finns en artikel om "Östervallskog till Nya Zeeland"

Det finns fortfarande frågetecken att räta ut kring Sophia Bothilda Ekelund. Var kom hon ifrån och vilka var hennes föräldrar och syskon?

Historiegruppen i Östervallskog: Per Nilsson
Harrieth Nilsson
Sven-Tore Hultman
Anna-Lena Knutsson. Tag gärna kontakt genom Anna-Lena,
e-post: ronngardet@gmail.com

Källor

Kalmar

Fångrulla ArkivDigital: Kriminalvårdsanstalten i Kalmar (H) DIIIa:a:3 (1845) Bild: 170

Förlösa

Förlösa kyrkoarkiv, Födelse- och dopböcker, SE/VALA/00093/C/5 (1836-1860) år 1846 sid 40-42

Förlösa kyrkoarkiv, Längder över nattvardsgäster (kommunionlängder), SE/VALA/00093/D II/3 (1844-1853)

Artiklar om Amaila Botilda Eklund Calmarposten 1846-01-05

Gengångaren 18460214
Linköpingsbladet 18460131
Allvar och skämt 18460305
Allvar och Skämt 18460312
Allvar och Skämt 18460319
Norrlandsposten

Kalv

Kalvs kyrkoarkiv, Husförhörslängder, SE/GLA/13268/A I/7

(1844-1857) sid 106 Kalfs Prestige 6:e Roten

Eidsberg

Eidsberg prestekontor Kirkebøker, SAO/A-10905/F/Fa/L0009: Ministerialbok nr. I 9, 1849-1856, s. 23

Eidsberg prestekontor Kirkebøker, SAO/A-10905/F/Fa/L0009: Ministerialbok nr. I 9, 1849-1856, s. 251

Eidsberg prestekontor Kirkebøker, SAO/A-10905/F/Fa/L0009: Ministerialbok nr. I 9, 1849-1856, s. 377

Eidsberg prestekontor Kirkebøker, SAO/A-10905/F/Fa/L0011: Ministerialbok nr. I 11, 1867-1878, s. 390

Eidsberg prestekontor Kirkebøker, SAO/A-10905/F/Fa/L0011: Ministerialbok nr. I 11, 1867-1878, s. 326

Östervallskog

Östervallskogs kyrkoarkiv, Husförhörslängder, SE/VA/13683/A I/12 (1851-1855) Sid 171 Stommen

Östervallskogs kyrkoarkiv, Husförhörslängder, SE/VA/13683/A I/13 (1856-1860) sid 142 Stommen

Östervallskogs kyrkoarkiv, Husförhörslängder, SE/VA/13683/A I/14 (1861-1870) sid 234 Stommen

Östervallskogs kyrkoarkiv, Husförhörslängder, SE/VA/13683/A I/14 (1861-1870) sid 161 Navarsviken

Svenskarna i Nya Zeeland av Sten Aminoff. Emigrantinstitutets Väners skriftserie 2 1988

På släktforskningsläger i Salt Lake City

av Carl-Johan Ivarsson

De flesta släktforskare känner säkert till att vi har mormonerna att tacka för mycket. En gång i tiden var det Genealogical Society of Utah (numera FamilySearch) som påbörjade mikrofilmningen av svenska kyrkböcker. Många har också hört om att originalen till mikrofilmen finns i ett bergrum utanför Salt Lake City.

Redan i början av 1900-talet öppnade det första släktforskningsbiblioteket i Salt Lake City. 1985 öppnade det nuvarande biblioteket Family History Library ett stenkast från Temple Square, mitt i staden.

Att släktforska är en del av mormonernas religiösa liv. Men samtidigt är mormonernas släktforskningscentra överallt i världen öppna för alla, liksom Family History Library och alla de digitala resurser som idag finns tillgängliga genom webbsidan www.familysearch.com.

Idag är mikrofilm i stort sett historia. Idag är stora delar av FamilySearchs digitala resurser tillgängliga för alla. Andra aktörer verkar också inom släktforskningsområdet. Men det finns fortfarande många möjligheter till forskning just i Salt Lake City, som inte finns någon annanstans.

Hösten 1991 anordnade Nils William Olsson, utgivare av tidskriften *Swedish American Genealogist*, den första svenskamerikanska släktforskarworkshopen på Family History Library. Då var det bara 15 deltagare. Workshopen blev en årlig tradition och med tiden samlades ett femtiotal deltagare varje höst i Salt Lake City.

Några år senare (1998) En tradition är att ta en gruppbild av årets deltagare. Så också när det blev en workshop på plats för överlämnade Nils Wil-

Förväntansfulla släktforskare köar i den kyliga novembermorgonen för att Family History Library skall öppna. Foto: Carl-Johan Ivarsson

liam Olsson sin tidskrift till Swenson Swedish Immigration Research Center vid Augustana College i Rock Island, Illinois. Augustana är en av de svenskgrundade college som ännu vårdar sina svenska rötter på olika sätt. Ett av dem är genom verksamheten vid Swenson Center, som är ett centrum för forskning om svenskamerikanska förhållanden i vid mening.

Ända från de första åren medverkade Elisabeth Thorsell, mångårig redaktör först för *Släkthistoriskt Forum* och senare för *Swedish American Genealogist* vid workshopen och hon fick med tiden

sällskap av fler svenskar. Ingrid Nilsson, Trelleborg och Ulla Sköld, Västerås, var handledare under många år.

Efter att Nils William Olssons dotter Karna organiserade workshopen under många år tog Jill Seaholm vid Augustana College över uppgiften som organisatör 2008. Jills make Dave Garner medverkar med allehanda praktiska uppgifter. Handledare är numera också Mike Swanson, arkivarie från North Dakota och Geoffrey Fröberg Morris som arbetar vid Family History Library och tidigare varit redaktör för *Swedish American Genealogist*.

första gången sedan 2019. Redaktören är nummer två från höger i bakre raden. Foto: Dave Garner.

Från Sverige medverkar numera Ulf Berggren, Spånga, och Eva Dahlberg, Jönköping, båda välkända släktforskare och aktiva i ett flertal släktforskarföreningar. Elisabeth Thorsell deltog sista gången i Salt Lake City 2019. Sedan kom ju pandemin!

I början av 2021 fick jag frågan om jag ville ta över uppgiften som svensk handledare. Det behövdes inte så lång betänketid för att svara ja på den frågan. Då hade 2020 års workshop fått genomföras via Zoom. Så blev det också 2021. Så min egen debut blev via Zoom – inte en dålig lösning, men samtidigt var saknaden stor efter fysiska möten.

Men i mitten av november 2022 blev det dags för den första workshopen på tre år på plats i Salt Lake City. För min egen del gick resan Linköping-Amsterdam-Salt Lake City närmast helt smärtfritt.

För min del kan jag säga att Salt Lake City var den mest egenartade plats jag besökt i USA. Skulle inte en stad ligga där, så skulle det vara öken. Staden ligger på ca 1300 meter över havet men samtidigt finns höga berg på nästan 3000 meter nära intill. Det var i dessa berg som Johan Mühlegg skrämde sönder Per Elofsson i OS 2002. Det var också här som Tommy Salo släppte in långskottet mot Vitryssland – även om vi helst skulle vilja suddas ut det ur historien!

Tre glada svenska handledare: Eva Dahlberg, Ulf Berggren och Carl-Johan Ivarsson. Foto: Julie Benson.

I Salt Lake City bor deltagarna på Plaza Hotel som ligger vägg i vägg med Family History Library. Deltagarna kommer från hela USA, en från Sverige och en från Kanada!

Det blir sex dagar av intensiv heldagsforskning. För oss i personalen innebär det att besvara många frågor. Ofta handlar det om texttydning eller lösning av svårare problem. Ibland är det ganska enkelt. Det senare var fallet när en deltagare sökte nutida adresser till sina svenska släktingar. Eftersom efternamnet var ovanligt var det lätt att hitta dem på Ratsit.

Tiden för egna forskningar blir förstås begränsad, men jag kunde ägna en del tid mellan frågorna åt att registrera födda och döda i Stavnäs för Värmlands Kyrkboksregister, och så gjorde jag några

besök på de andra våningarna i biblioteket och hittade lokalhistorier för platser som jag känner till som Buffalo, Minnesota och LeRoy, Michigan.

De kunde jag kopiera och få med i PDF-format hem.

Här finns egentligen allt man kan önska sig som släktforskare och mer därtill. Bland annat böcker om Värmland – faktiskt också om Kila!

Föga förvånande är några av deltagarna värmlandsättlingar – flera har själva besökt Värmland.

Det var länge sedan jag själv var på läger, men veckan i Salt Lake City kan jämföras med ett sådant. Två föredrag varje dag ägnas åt intressanta ämnen, som svenska källor eller källkritik. Mina bidrag handlade dels om missionshus och frikyrklighet, dels om mina egna forskningar efter att söka efter ättlingar i Amerika.

Medelåldern är rätt hög och flera faller ifrån med ålderns rätt. Men samtidigt kommer många tillbaka år efter år. I år var det ovanligt många rookies. Gemenskapen är stark och många ser anledning att komma tillbaka år efter år.

Så med all sannolikhet så blir det en höstvecka i Salt Lake City även 2023!

Family History Library består av fyra våningar fyllda med böcker om släktforskning och datorer med alla tänkbara digitala resurser tillgängliga. Foto: Carl-Johan Ivarsson

Lina från Rämmen som blev farmor till Björn Skifs

av Christina Weigel

I ett av torpen på Granberget i Rämmen bodde Olof Larsson Forsberg med hustrun Anna Lena Bengtsdotter och deras nio barn. Näst yngst var dottern Helena Axelina som föddes den 22 januari 1882. Hon bodde hemma hos föräldrarna, men hade runt förra sekelskiftet svarat på en platsannons i lokaltidningen om en tjänst som hushållerska i Vansbro.

En dag knackade det på dörren och en ung man stod utanför och frågade efter henne. Hans namn var Nils Skifs.

I sin bok *Mitt liv som scengångare* i kapitlet *Kärlek på hal is*, berättar sonsonen Björn:

”Nu för tiden kan man hitta sitt livs kärlek genom att surfa på nätet. Farfar åkte skridskor.

Runt förra sekelskiftet annonserade han efter en hushållerska i lokaltidningarna och fick svar från Rämmens socken i östra Värmland.

Fotot taget med mobilkamera ur familjealbumet av Björns syster Rosita Skifs och skickat till mig.

”Jag heter Lina Forsberg, skrev flickan ifråga, och är intresserad av tjänsten.”

Det lät lovande, men farfar ville inte köpa grisen i säcken. Kanske var fruntimret både elakt, vindögt och halt?

Eftersom det var mitt i vintern spände han helt enkelt på sig skridskorna och begav sig söderut på de frusna sjöarna och åarna – en liten nätt resa på närmare tio mil. Det måste ha tagit en evighet innan han slutligen kunde knacka på dörren till huset där hon bodde.

- Goddag, jag heter Nils. Skulle jag kunna få ta mig en titt på Lina?

Det fick han. Eftersom flickan tydligen gick igenom besiktningen, följde hon med honom hem till Vansbro.” De gifte sig 1904 i Järna och 1917 fick de sonen Anders, som sedan blev pappa till Björn Skifs.

Olof Larsson Forsberg var son till Lars Olsson Forsberg född 1800 på Granberget och Ingrid Olsdotter född 1799 på Gumhöjden i Gustav Adolf. Han hade åtta syskon. En av systrarna hette Maja Lisa och var född 1824. Hon var åtta år äldre än Olof.

Vid 20 års ålder gifte hon sig med den två år äldre Gustaf Pettersson. De blev torpare på Stjärnberget och fick tillsammans sju barn under åren 1845-1858.

Men så hände någonting...

När hon 1861 födde sonen Johan står det i födelseboken ”Modern är den bortrymda hustrun Maja Lisa Forsberg från Sandsjöhyttan. Fadern sades vara Torparen och änkemannen Jan Nilsson från Getön i Färnebo socken. Jan Nilsson var född 20 september 1821 i Nordmark. Orsaken till att hon lämnade hemmet med det yngsta barnet Olaus och två döttrar och slog sig ihop med Jan Nilsson kan vi bara gissa oss till.

De flyttade till Grangärde och med Jan Nilsson fick hon ytterligare tre barn, födda 1861, 1866 och 1869.

Gustaf dog 1870 och hon blev därmed änka.

Jan Nilsson dog 1880 i Grangärde.

Barnet som föddes 1869 fick namnet Anna Jansdotter Forsberg (alltså båda föräldrarnas namn eftersom de inte var gifta).

Anna gifte sig vid 21 års ålder med den 6 år äldre arbetaren Gustav Alfred Olsson och de bosatte sig på Laggarrudden, där deras sju barn föddes. Ett av dem var min morfar Verner.

Jag är så glad och tacksam att kunna få räkna denne underbara människa och artist som min släkting, älskad och beundrad av hela svenska folket!

Renskrifter av Karlskoga härads domböcker

av Göran Ekberg

För drygt tjugofem år sedan trycktes ett register över mål i Karlskoga härads domböcker som en del i Karlskoga hembygdsförenings skriftserie (nr 7 1996). Jag hade arbetat med detta register under en längre tid men tämligen ostrukturerat. Många lösa lappar och sammanställning på en skrivmaskin av märket Facit. Det blev så där. En hel del fel, en hel del feltänk och en bristande registreringsmetod.

Jag har naturligtvis genom åren grämt mig över att detta kom i tryck men har tänkt att det ändå kanske kan ha varit till någon nytta. Ett stort problem vid all registrering av källor vid den tiden var den undermåliga kvalitén på det som skulle läsas. I brist på originalböckerna (som fanns i arkiven) användes svartvita, ibland helt oläsliga, avfotograferingar på mikrofilm. Förutom kvalitén på det avfotograferade var även formatet ett bekymmer. Det gick till exempel inte att märka ut en sida för att gå tillbaka och kontrollera en uppgift. När man väl hade gjort sin anteckning och bläddrat förbi var det svårt att hitta protokollet på nytt. Mikrofilmerna lånades också på en viss tid. Det gällde att vara snabb i vändningarna så att man hann med att läsa igenom. Idag är förutsättningarna så mycket bättre och även jag har blivit bättre. För att gottgöra det undermåliga registret har jag tagit mig för att renskriva Karlskoga härads protokoll. Antalet sidor blir omfattande och jag kommer därför att dela upp avskrifterna på flera filer/volymer. Den första delen, omfattar åren 1605–1679. Avskrifterna är tänkt att fungera som en genväg in i domböckerna. Använd dem inte som källa då jag inte alltid kan garantera riktigheten i det avskrivna.

Karlskoga socken bildades först 1586 och utgjorde då ett område som omfattade delar av Värmlands bergslag och de västligaste Närkesockarna. Det var glest

mellan gårdarna och gränserna var därmed diffusa. Stora delar var tillgängliga för var och en som ville ta upp ett hemman och betala skatt för detsamma. Den fåtaliga bebyggelsen ökade markant i och med sockenbildningen men fortfarande långt in på 1600-talet ökar antalet hemman från år till år. Detta präglar också de äldre protokollen.

Rågångs-förrättningar, tilldelning av skogsmark och ägotvister är några av huvudämnena i protokollet. En förändring av gränserna sker kontinuerligt. I protokollet kan man se hur byar flyttas över från Karlskoga till omgivande socknar. Under mitten av 1600-talet bryts de västliga delarna ut och bildar Bjurtjärns socken. Bjurtjärn kom dock att tillhöra Karlskoga bergslags härad även efter utbrytningen. Nyupptagningen av lägenheter skedde både på de befintliga byarnas utmarker och på allmänningarna. En del av dessa lägenheter växte ut till livskraftiga byar medan andra blev avhysta på grund av bristande förutsättningar att erlagga skatter. I mitten av 1600-talet inträffar också en expansiv period vad gäller bergsverken. Området har sparsamt förekommande malmförekomster och av relativt dålig kvalitet. Däremot fanns här en rik tillgång till både vattenkraft samt skogar som försåg hyttor och bruk med kol. Malm av god kvalitet fanns dessutom i de närliggande Filipstads, Nora och Grythytte bergslager. Uppbyggnaden och driften av hyttorna skedde i huvudsak genom initiativ från allmogen och hyttdeklar ägdes inte bara av personer bosatta vid hyttan. Vid de större hyttorna var hyttdelarna spridda till personer i hela närområdet. Blåsningen, som järnframställningen kallades, skedde växelvis mellan delägarna. Vanligtvis hade var och en av delägarna ett eget kol- och malmlager för tillverkningen.

Till skillnad från de äldre bergslagerna har det inte funnits några

bergsmanshamrar i Karlskoga. När de första hamrarna anläggs, är det kapitalstarka finansiärer från städerna och bergssocieteten från omgivande bergslager som är aktörer. Industrialiseringen kom dock att påverka allmogen i hela socknen. Dels var man tvingad att kola för brukens räkning, dels utnyttjade bruksägarna allmogens skuldsättning till bruken. När en gårdsägare inte hade möjlighet att betala sina utlagor eller skulder sattes gården i pant eller såldes till bruksägaren. Även om många av protokollen handlar om hemmansupptagning, fastighetsaffärer och liknande får man även i Karlskogas domböcker en inblick i allmogens vardag med slagsmål, trätor, lägersmål och allt vad som hör livet till. Genom protokollen får man också en inblick i de sociala nätverken. Affärer och familjebildningar skedde inom ett väsentligt större geografiskt område än den egna församlingen.

Generellt är domprotokoll svårlästa, oavsett om de är skrivna på 1500-, 1600-, 1700- eller 1800-talen. Om vi bortser från de olika handstilarna, innehåller de en meningsbyggnad som är svårbegriplig. De beskriver dessutom en värld som i mångt och mycket är främmande för en nutida läsekrets. Dessutom används ord som är ålderdomliga, dialektala och ibland även sprungna direkt ur latinet. Ibland slår skrivaren ihop två ord till ett och skapar därmed alldeles egna ord. Exempelvis ”behållat” = behålla det eller ”fåret” = får det. Mina avskrifter är en blandning av modernisering och bevarande av de ursprungliga orden. Att uteslutande transkribera texten skulle göra den tämligen svårläst. Å andra sidan tar en modernisering bort proveniensen, eller kanske snarare tidsnärvaron. Avskrifterna är normaliserade där jag har tyckt att läsbarheten har vunnit på detta. Såväl person- som ortnamn är oftast skrivna i en nutida eller normaliserad form vilket underlättar

*Fortsättning på
nästa sida*

Ur andra medlemsblad

Värmlänningar

Disponibelt 2023:1 (DIS Bergslagen): Nostalgi – Tillbakablick av *Orvar Asplund*. Om författarens uppväxt i Skogaängarna vid Lake-nesjön i Norra Råda.

Genealogen 2022:2 (Norsk Slekthistorisk Forening): Medlemstur till Finnskogen av *Dag Trygsland Hoelseth*. Besök i bl.a. Östmark och Lekvattnet.

Hallandsfarares Information nr 138 (Hallands Släktforskarförening): Intervju med Peter Nordell av *Kathinka Linde*. Nordells farfars far Linus Nordell startade Nordells bageri i Arvika.

Næverkanten 2022:4 (Åsnes Finnskogs Historielag): Barnedåp fra menighetsblad i 1942, tidningsurklipp där dop förrättas på gränsen av kyrkoherde Gustaf Magnusson i Södra Finnskoga.

Slækt & Slegt 2023:1 (Solør Slekthistorielag): Historien om invandrerfamilien Brunsell fra Brunskog i Sverige som slo seg ned i Solør i andre halvdel av 1800-tallet av *Rolf Nylend*. Familjen var Jonas Jonasson Brunsell, född 1818 i Älgå och Johanna Jansdotter född 1818 i Sävelskog, Brunskog.

Släkttavlan nr 78 (Staffanstorps Släktforskarförening): Det gamla fotoalbumet av *Cecilia Cavallin*. Bl.a. gruppbild från Karlstads Lä-

roverk 1864 (se omslaget på VärmlandsAnor!)

Strödda Annotationer nr 68 (Släktforskarföreningarna i Örebro län): Landskapshandlingar och släktforskningen av *Göran Ekberg*. Fråga av *Margareta Gullström-Linder* om Lars Nassen/Nazén på Sund i By, Värmland och hans svärmor Märta Samuelsson Hallman som har anknytning till präster i Götlunda

En liten släktträff i Bjurtjärn av *Jan Suhr*. Tillsammans med amerikanska ättlingar till Sara Lovisa Persdotter, född 1848 i Stensviken, Bjurtjärn.

Översikt av Karlskogas äldsta historia ur ett domboksperspektiv av *Göran Ekberg*.

Västanbladet 2022:3 (Göteborgs-Regionens Släktforskare): Större utledning av släktforskningen – ett exempel från Värmland av *Gun Löfblad*. Utgår från skribentens morfar vars föräldrar Johannes Eriksson (född 1848 i Gunnarskog) och Sofia Andersdotter. Anorna finns i Gunnarskog och Sunne med exempel ur Gunnar Almqvists domboksreferat. I artikeln finns också en berättelse om släktforskaren Gunnar Almqvist (1910–1999), en skåning från Vankiva som blev spårvagnsförare i Göteborg och som stod bakom den omfattande utgivningen av domboksreferat från Fryksdals härad 1602-1750.

Antavla 254

Proband är min mormors farmor Johanna Karlsdotter Åberg, född 1858-12-09 i Hult i Visnums socken.

Johanna växte upp med föräldrar och åtta syskon i en backstuga i Hult. Hon var piga i granngårdarna några år.

Hon gifter sig med sin kusin Anders Gustaf Andersson från Nysunds socken. De fick sju barn varav fyra dog före sju års ålder.

De bodde i Billingefallet i Nysunds värmlandsdel där alla barnen föds. Familjen flyttar senare till Gräsåsen i Visnum och senare till Lövhagen i Visnum.

Johanna dör 1954, då 95 år gammal, på ålderdomshemmet i Långserud, Visnum.

Bo Axelsson
Karlstad
073-510 89 08
lamberget27@gmail.com

Andra

Slekt og Data 2022:4 (Slekt og Data). Temanummer: Skeivt blick på kildene. Bland annat Olea og Gina – ett kvinnepar i Trysil av *Trine Rigg Korsvik*.

Fortsättning från föregående sida

när man vill söka i dokumentet. Ibland är det dock svårt att avgöra vilken ort som avses och då har jag transkriberat namnet.

Jag vill att läsaren ska förstå innehållet men också i någon mån förstå den kontext som omger det skrivna. Det förekommer felaktigheter i domböckerna. En del är uppenbara. När man nämner Bertil i Hagen är det med all säkerhet Bertil i Agen som avses. Däremot

vet jag inte med säkerhet att inte Hagen är ett ursprungligt namn på Agen och då skriver jag Hagen. Förutom felskrivningar av såväl person- som ortnamn, förekommer missuppfattningar om släktskap vilket kan trassla till det för en släktforskare. Domböcker är en bra och säker källa men någon form av kontrollkälla är alltid bra att ha till hands. För att få upp hastigheten i avskriften har jag valt

att inte analysera svårlästa ord. När jag har fastnat på något ord som är oläsligt eller där jag har haft svårt att förstå har jag lagt in en parentes, (). Ibland har jag i parentesen lämnat ett förslag på ord eller transkriberat de bokstäver som jag har identifierat.

Avskriften finns publicerade på min hemsida:
<https://gorek.se/artiklar.html>

Upprättad för Johanna Karlsdotter Åberg, f. 9/12 1858 i Hult, Visnum (S)					mm fm (29) t. Bo Axelsson. Orter i (S) län om inte annat anges				
Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V					
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63					
Nr 2. far	Åberg	Åberg, Carl Johansson. Mästersven	Johansson, Johan. Mästersmed	(Högfeldt), Johan Persson. Mästersmed	1695, Kvisbro(T)-1766				
Åberg	Carl Fredrik	f 3/3 1764, Nysund, Lidefors	c 1731, Nysund-11/2 1787, Nysund, Lidef	Nilsdotter, Annika	c 1693, Kvisbro(T)-21/6 1762, Nysund				
Carl Fredrik	Dagkarl, torpare	d 24/5 1806, Visnum, Björneborgs br	Gustafsdotter, Ellika						
Dagkarl, torpare	f 19/7 1796	8	29/1 1737, Nysund(T)-22/1 1788, Nysund						
f 20/12 1828	Visnum, Björneborg	Björndahl, Maria Henriksdotter	Björndahl, Hindrik Eliasson. Mästersven	Björndahl, Elias Svensson. Mästersven	1704, Bjurjäm(T)-1768				
Nysund, Älgåsen	d 1/3 1856	f 2/12 1764, Nysund, Lidefors	23/6 1733, Visnum-1808, Karlskoga(T)	Persdotter, Annica	21/10 1694, Visnum-30/5 1773, Visnum				
d 21/12 1908	Nysund, Älgåsen	d 11/7 1802, Visnum, Björneborg	Ersdotter, Maria	Illertsson, Erik	f 2/2 1700, Karlskoga(T), Kortfors hammare				
Hult, Visnum	4	9	14/2 1731, Nysund-1791, Karlskoga(T)	Persdotter, Elin	c 1697-20/1 1782				
g 29/9 1855	Olstdotter								
Varnum	Stina								
Nr 1. ansökare									
Åberg	f 1793	10							
Johanna Karlsdotter	Nysund, (Sjörtorp)	Andersdotter, Maria	Wår, Anders. Soldat						
f 9/12 1858	d 6/7 1850	f 21/4 1766, Nysund(T), Vårbo							
Visnum, Hult	Nysund, Älgåsen	d 19/8 1836, Nysund, Älgåsen	Hindersdotter, Anna						
d 29/3 1954	5	11							
Visnum, Långarud	Persson	Bengtsson, Per	Hansson, Bengt. Bonde						
g 27/9 1884	Hans	f 26/11 1741, Visnum, Gisslegården	1712-1781, Visnum, Gisslegården						
Visnum	Backstugusittare	d 9/4 1819, Visnum, Hult	Ersdotter, Britta						
Andersson	f 6/7 1788	12	1712-1789, Visnum, Gisslegården						
Anders Gustaf	Visnum, Hult	Nilsdotter, Ingrid	Ersen, Nils						
f 2/7 1859, Nysund	d 11/6 1835	f 1/4 1745, Visnum, Hult	1695, Visnum, Hult-21/4 1771, Visnum	Börjesdotter, Brita	1653-30/1 1740, Visnum				
Nr 3. mor	Visnum, Hult	d 13/4 1818, Visnum, Hult	Svensdotter, Sara	Persson, Sven	c 1654-(15)/4 1750, Visnum, Gisslegården				
Hansdotter	Andersdotter	6	13/4/7 1709, Visnum-13/12 1767, Visnum	Svensdotter, Kerstin	1668, Visnum, Persbol-(13)/4 1729, Visnum				
Anna Beata	Anna (Annika)	Svensson, Anders							
f 8/5 1833	f 23/5 1791	14							
Visnum, Hult	Södra Råda, Tomten	Andersdotter, Beata							
d 13/2 1927	d 8/2 1865	f 1764							
Visnum, Björneborg	Visnum, Hult	7	15						

Föreningens årsmöte

Lördagen den 18 februari höll föreningen sitt årsmöte på Arkivcentrum. Trevligt att vi kunde ses öga mot öga igen. Tyvärr var det inte så många deltagare – kanske berodde det på solskenet som lyste upp den här dagen.

Föreningens ordförande Lars-Göran Jansson blev vald till mötesordförande, eftersom den person som var tänkt till ordförande fick förhinder i sista stund.

Vi kunde konstatera att föreningen har ett stabilt medlemsantal och bra ekonomi. Förra året hade vi en begränsad programverksamhet p g a pandemin, men det blev bättre under hösten och vi ser fram emot ett bra 2023 med föreläsningar och besök ute i länet. Vi kommer att ha hybridföreläsningar dvs såväl på plats som via Zoom. Eftersom många av våra medlemmar inte bor i Karlstad så är detta ett bra sätt att nå alla medlemmar.

2023 blir ett speciellt år eftersom föreningen fyller 40 år, vilket kommer att firas.

Styrelsen beviljades ansvarsfrihet. Inga motioner hade kommit in. Årsmötet beslutade att behålla medlemsavgiften oförändrad. En hel del val gjordes och en ny styrel-

Lisbeth Wärme

seledamot valdes in, Lisbeth Wärme, som ersätter Lars Wahlmark, som begärt utträde ur styrelsen. En ny revisor valdes, Sten Danielsson, som ersätter Annica Nylén. I övrigt blev det omval, vilket också betyder att Lars-Göran Jansson fortsätter som föreningens ordförande.

Det blev alltså ett lugnt årsmöte och efteråt bjöd föreningen på smörgåstårta och då blev ljudnivån betydligt högre.

Styrelsen fortsatte sedan med ett konstituerande styrelsemöte innan även vi kunde gå ut i solskenet.

Eva Lejrin

Fyra centrala personer i föreningen: Britt-Marie Johansson, Lars-Göran Jansson, Elisabeth Björkman och Gunnar Jonsson. Foto: Eva Lejrin.

Varför började jag släktforska?

-Släkten har haft stora gårdar i Värmland som de har supit upp och spelat bort på kortspel.

Det här fick jag höra från min faster Elsa, när jag växte upp. Det här att släkten misskött sig, satt väldigt djupt rotat i släkten. Det medförde bland annat ett stort engagemang i Missionskyrkan och för Blå Bandet i senare släktled.

När jag började släktforska, så bestämde jag mig för att undersöka hur mycket sanning det låg i påståendet om stora gårdar i Värmland.

Samma faster Elsa gav mig också ett häfte med en släktberättelse, som min pappas kusin Barbro gjort tillsammans med sin make Thore Berglund. Jag hade väl inte funderat så mycket på släkten när jag fick det, utan häftet hamnade i en låda.

Flera år senare hittade jag det och nu blev jag riktigt intresserad, och deras forskning ligger till stor del som grund för min egen forskning. Barbro och Thore bodde på Jönsgården i Höjen, Sunne.

Om jag kunde, skulle jag skicka ett stort tack till dem för den inspiration och glädje de gett mig. Thore gick bort 2000 och Barbro 2007.

*Karin Strand
Fältgatan 21
632 23 Eskilstuna
073-076 61 88
karinstrand0@gmail.com*

Antavla nr 255	Upprättad för Gustav Wilhelm Strand, f. 31/12 1906 i Njurunda (Y)				f (2) t. Karin Strand. Orter i (S) län om inte annat anges	
Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V		
Nr 2-3 (1)	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63		
Nr 2. får	Strand	Magnusson, Karl Anders. Torpare	Hansson, Magnus. Mjölnare, bonde	Eriksson, Hans. Torpare 1748, N Solberga(F)-1820, Eksjö lfs(F)		
Strand	Johan August Karlsson	f 8/5 1810, Eksjö lfs(F), Hagersjö	1781, Eksjö lfs(F)-1854, N Solberga(F)	Andersdotter, Brita Stina 6/4 1751, Höreda(F)-1833, Höreda(F)		
Johan Lindorm	Soldat, torpare	d 29/5 1867, N Solberga(F), Fågelhult	Jansdotter, Katarina	Zackrisson, Jan. Bonde 1751, N Solberga(F)-1818, N Solberga(F)		
Faktor	f 1/1 1838	g 1/1 1837, N Solberga(F)	8	Persdotter, Ingjeld 1748, N Solberga(F)-1834, N Solberga(F)		
f 15/6 1868	N Solberga(F), Kulla	Nilsdotter, Helena Katarina	Zackrisson, Nils	Dyk, Zackris Nilsson 1743, Barkeryd(F)-1823, Barkeryd(F)		
N Solberga(F), Bällebo	d 11/5 1906	f 12/12 1817, N Solberga(F), Kulla	1774, Barkeryd(F)-1849, N Solberga(F)	Nilsdotter, Stina f 1744, Nässjö(F)		
d 4/6 1946	Nässjö(F), Hunseberg	d 26/12 1889, N Solberga(F), Fågelhu	Jansdotter, Margareta	Håkansson, Johan f 10/8 1746		
Revsund(Z)	g 24/11 1861	4	9	Ebbesdotter, Majja f 1740		
g 26/6 1896	Rehn	Rehn, Magnus Svensson	Rehn, Sven. Soldat	Månsson, Per		
Gudmundrå(Y)	Katarina Sofia Magnidot	f 29/4 1799, Nässjö(F)	1769, N Sandsjö(F)-1809, Gävle(X)	Arnoldsdotter		
Nr 1. ansökare	f 24/2 1840	d 14/6 1857, N Solberga(F)	Fredriksdotter, Stina	Knutsson, Fredrik		
Strand	N Solberga(F), Glömmin	g 29/10 1824, Nässjö(F)	10	Nilsdotter, Annika		
Gustav Wilhelm	d 20/7 1925	Karlsdotter, Majja Stina	Svensson, Karl			
Folkskollärare, kantor	Nässjö(F)	f 7/2 1799 i Linderås(F), Käkenshus	d 12/11 1866, N Solberga(F)	Andersdotter, Ingeborg		
f 31/12 1906	5	11	f 1764, Sandsjö(F)			
Njurunda(Y)	Nordström	Nordström, Jon Olofsson. Kantsägare	Jonsson, Olof. Sägare	Olofsson, Jon f 30/7 1746, Fryksände, Bergsby		
d 1/11 1974	Jon Jonsson	f 8/5 1812, Fryksände, Rådom	16/5 1782, Fryksände-1838, Fryksände	Larsdotter, Karin f 1744, Fryksände, Skalleby		
Hällby(D)	Sågställare	d 19/4 1884, Gudmundrå(Y), Strömmå	Larsdotter, Stina	Olsson, Lars 20/1 1742, Fryksände-1/2 1810, Fryksände		
g 31/12 1941	f 26/3 1846	g 26/12 1837, Fryksände	12	Nilsdotter, Maria 10/10 1751, Fryksände-21/5 1801, Fryksände		
Sveg(Z)	Fryksände, Åstebyholm	Eriksdotter, Ingeborg	Olofsson, Erik	Jonsson, Olof 1/9 1740, Fryksände-28/12 1797, Fryksände		
Engnell	g 9/9 1869, Fryksände	f 4/5 1811, Fryksände, Rådom	2/9 1774, Fryksände-19/12 1850, Fryksän	Jonsdotter, Marit 12/2 1746, Fryksände-5/9 1774, Fryksände		
Margit Elisabet	Runqvist	d 24/9 1880 i Gudmundrå(Y), Strömm	Persdotter, Ingeborg	Jönsson, Per 21/2 1745, Fryksände-2/11 1816, Fryksände		
f 12/9 1914, Skog(X)	6	13	11/4 1782, Fryksände-25/5 1827, Fryksän	Hallstensdotter, Kerstin 2/1 1757, Fryksände-16/5 1806, Fryksände		
Nr 3. mor	Anna Charlotta	Runqvist, Per Gustav. Bokhållare	Runqvist, Per Jacob. Kronolänsman	Runqvist, Petrus. Kronolänsman 1749, Torsång(W)-1810, Visnum		
Nordström	g 8/7 1870	f 4/8 1820, Visnum, Sommerstad	15/4 1790, Visnum-5/7 1834, Visnum	Moberg, Juliana Märta 1756, Lidköping(R)-1824, Visnum		
Anna Charlotta	f 27/5 1846	d 14/6 1875, Fryksände	Berggren, Ulrika	Berggren, Petter. Brukspatron 13/10 1756, Färnebo-18/6 1806		
f 8/7 1870	Östmark, Tväråna	g 1843, Östmark	14/21/8 1790, Filipstad-1865, Undenäs(R)	Bergroth, Maria Katarina 6/10 1758, Hällefors(T)-1829, Visnum		
Gudmundrå(Y)	d 29/4 1927	Enberg, Anna-Lisa	Enberg, Nils. Skogvaktare	Enberg, Nils Olofsson. Kronoskogsaktare 1730, Sunne-1797, Sunne		
d 18/9 1936	Falun(W)	f 17/2 1823, Sunne, Backa	29/5 1783, Sunne-24/2 1871, Fryksände	Olsdotter, Maria 27/7 1748, Sunne-9/4 1827, Sunne		
Revsund(Z)	7	d 25/1 1892, Gudmundrå(Y), Strömmå	Ernestdotter, Katarina	Bengtsson, Ernest 28/2 1760, Sunne-3/12 1811, Sunne		
		15	29/4 1787, Sunne-30/7 1874, Fryksände	Persdotter, Gertrud 14/5 1752, Sunne-1/2 1833, Sunne		

Vårens program 2023

Arvika

14/3 Bouppteckningar, Britt-Marie Johansson

11/4 Bygda vår - hågkomster och händelser från bygden runt Nysockensjön, Ottebols bygdeforskare

Alla program är i hörsalen på biblioteket i Arvika kl. 17.00-19.00

Grums

21/3 Vita arkivet

18/4 Vad finns i Grums kommunarkiv?

Program kl. 18 i Funktionsrätts lokal, Sveaplan 2.

Forskarhjälp på biblioteket kl. 15-17.30 följande dagar: 7/3, 21/3.

Hagfors

Forskarhjälp på biblioteket kl. 14-17 följande dagar: 9/3, 23/3 och 20/4.

Karlstad

23/3 kl. 18.30 Släktforskarcafé med DNA-tema. Arkivcentrum.

3/4 kl. 14. Lantmäteriets historiska kartor och vad de erbjuder för släkt- och hembygdsvforskare. Morgan Berg Nyberg, lantmätare. Arkivcentrum

6/5. 40-årsjubileum på Forshaga hembygdsgård. Se separat artikel

Säffle

27/3, kl 19. Min släktforskning, Malin Axelsson berättar. Biblioteket

24/4 kl. 19. Vilka släkter och orter forskar du på? Samtalskväll. Biblioteket.

29/5 kl. 18. Utflykt, mål ej bestämt.

Forskarhjälp på biblioteket kl. 16-19 följande dagar: 13/3, 17/4, 8/5.

För ändringar och tillägg till dessa programpunkter, se Värmlandsrötter!

Vår programverksamhet genomförs i samarbete med

Folkuniversitetet